

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra právních dějin

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vliv Cádizské ústavy na ústavní listiny bývalých
španělských kolonií
v Latinské Americe a zvláště Peru

Barbora Řeháková

Plzeň, 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Barbora ŘEHÁKOVÁ**
Osobní číslo: **R19M0501P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Vliv Cádizské ústavy na ústavní listiny bývalých španělských kolonií v Latinské Americe a zvláště Peru**
Zadávací katedra: **Katedra právních dějin**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Koloniální vývoj Španělska
3. Ústavní vývoj Španělska
4. Ústavní vývoj Peru
5. Komparace ústavních listin
6. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

česká:

Artera, A. U., Campisol, J. R., Zamora, J. M. J., Serrano, C. S., Dějiny Španělska, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994, 911 str., ISBN 80-7106-117-4.

CHALUPA Jiří. Dějiny Španělska v datech. Praha: Libri, 2011. IS3N 978-80-7277-482-1.

Kincl, J. Všeobecné dějiny státu a práva, Praha: Panorama Praha, 1983, 466 str.

Roedl, Bohumír. Dějiny Peru a Bolívie. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2018. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-617-5.

zahraniční:

Moreno Alonso, Manuel, España, and España. 2011. La Constitución De Cádiz : Una Mirada Crítica : [Edición Anotada]. Sevilla: Alfar.

Coloquio interracial de Historia de América (5. 2007. Salamanca, España) et al. 2007. Visiones Y Revisiones De La Independencia Americana : La Independencia De América, La Constitución De Cádiz Y Las Constituciones Iberoamericanas. 1a ed. Salamanca: Ediciones Universidad de Salamanca.

Canales Torres, Carlos. 2006. Breve Historia De La Guerra De La Independencia, 1808-1814. Madrid: Nowtilus.

La Constitución Política de la Monarquía Española 1812

La Constitución Política de la República Peruana 1823

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Bc. Jan Podola, Ph.D.**
Rektorát

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2023**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni, 31. března 2024

Barbora Řeháková

PODĚKOVÁNÍ

Tímto chci poděkovat JUDr., Bc. Janu Podolovi, Ph. D. za podnětné rady a připomínky, které mi poskytl při vypracovávání této diplomové práce. Zároveň bych ráda poděkovala celé své rodině za podporu během studia.

OBSAH

ÚVOD	1
1. KOLONIÁLNÍ VÝVOJ ŠPANĚLSKA	4
1.1. SMLOUVA Z TORDESILLAS.....	6
1.2. ŠPANĚLSKÉ ZÁMOŘSKÉ OBJEVY AMERICKÉHO KONTINENTU	7
1.3. KOLONIÁLNÍ SPRÁVA V LATINSKÉ AMERICE	11
2. ÚSTAVNÍ VÝVOJ ŠPANĚLSKA	13
2.1. BAYONSKÁ STATUTA.....	15
2.2. CÁDIZSKÁ ÚSTAVA.....	17
2.2.1. <i>Pozadí vypracování ústavy</i>	17
2.2.2. <i>Text Cádizské Ústavy</i>	20
2.2.3. <i>Moc zákonodárná</i>	23
2.2.4. <i>Moc výkonná</i>	26
2.2.5. <i>Moc soudní</i>	28
2.2.6. <i>Vnitřní správa provincií a měst</i>	29
2.3. CÁDIZSKÁ ÚSTAVA PO ROCE 1812	30
3. ÚSTAVNÍ VÝVOJ V LATINSKÉ AMERICE	33
3.1. ÚSTAVNÍ VÝVOJ PERU	33
3.1.1. <i>Španělská nadvláda</i>	33
3.1.2. <i>Válka za nezávislost</i>	36
3.1.3. <i>První ústava Peru</i>	38
4. SROVNÁNÍ ÚSTAVY Z CÁDIZU S ÚSTAVOU PERU	42
5. VLIV CÁDIZSKÉ ÚSTAVY NA ÚSTAVNÍ LISTINY V LATINSKÉ AMERICE	45
5.1.1. <i>Politická praxe</i>	47
5.1.2. <i>Místní správa</i>	49
5.1.3. <i>Konstitucionalismus</i>	51
ZÁVĚR	53
SEZNAM PRAMENŮ A ODBORNÉ LITERATURY	57
RESUMÉ	63

ÚVOD

Španělská ústava z Cádizu z roku 1812 se stala základem pro mnoho dalších ústav. Nejen pro ty v rámci Španělska, ale i pro ústavy nově vznikajících bývalých koloniálních zemí, a to nejen v Latinské Americe. Španělsko se v průběhu 15. a 16. století řadilo mezi přední průkopníky v zámořských objevech. Během 16. století se Španělsko stalo přední globální velmocí.

Důležité je objasnit, jak se Španělsko stalo přední globální velmocí. První kapitola se proto bude věnovat koloniálnímu vývoji Španělska se zaměřením na proces osídlování kolonií v Latinské Americe. Kolonizace tohoto kontinentu představuje jedno z klíčových období v dějinách Španělska. Začátek španělského koloniálního vývoje v Latinské Americe je těsně spojen s érou objevů a snažením španělských dobyvatelů a misionářů o expanzi a osídlení nových území v 15. a 16. století. Kolumbův objev Ameriky v roce 1492 nejen změnil mapu světa, ale také způsobil hluboký a trvalý dopad na původní kultury a společnosti Latinské Ameriky. Tento objev vyvolal lavinový efekt, který vedl k dalším expedicím, objevům, a nakonec k trvalé kolonizaci rozsáhlých území v dnešním Mexiku, Střední a Jižní Americe. Celkově lze tedy říci, že kolonizace Latinské Ameriky Španělskem byla komplexním procesem, který zahrnoval politické, ekonomické, sociální a kulturní prvky. Její důsledky jsou stále patrné v podobě jazyka, náboženství, právních systémů a etnického složení obyvatelstva tohoto regionu, což svědčí o hlubokém a trvalém vlivu, který měla španělská kolonizace na podobu Latinské Ameriky. Analýza koloniálního vývoje bude provedena s cílem lépe porozumět roli Španělska a cádizské ústavy při tvorbě jednotlivých právních textů v koloniálních zemích Latinské Ameriky.

V další části práce bude pojednáváno o španělském ústavním vývoji. Ústavní vývoj Španělska je pozoruhodným příkladem proměn a změn, kterými prošla politická struktura této země v průběhu moderních dějin. Dvěma klíčovými mezníky v tomto vývoji jsou Bayonská statuta a cádizská ústava, které odrážejí politické a společenské změny, jež nastaly v 19. století. Bayonská statuta (*Estatuto de Bayona*), schválená v roce 1808 Napoleonem Bonapartem během jeho okupace Španělska, představovala pokus o centralizaci moci a zavedení

moderních správních struktur v souladu s francouzským vzorem. Tato snaha však narazila na odpor španělského obyvatelstva, které se postavilo proti francouzské okupaci a také za obranu tradičních institucí a svobod. Naopak cádizská ústava přijatá v roce 1812 během období tzv. španělského ústavního hnutí, reagovala na potřeby španělské společnosti po skončení francouzské okupace. Ústava platila pro veškeré území Španělska–tedy jak pro kolonie v Latinské Americe, ale i pro kolonie v Asii. Tato ústava zavedla liberální principy, jako byla svoboda tisku, právo na vzdělání a rovnost před zákonem, také posílila úlohu parlamentu v politickém rozhodování. Cádizská ústava tak symbolizuje vzestup liberálních myšlenek a snahu o modernizaci a demokratizaci Španělska. Obě tyto historické události odrážejí boj mezi různými politickými a sociálními silami o charakter a směřování španělského státu. Bayonská statuta reprezentovala snahu o centralizaci a autoritářství, zatímco cádizská ústava zastupovala demokratické a liberální ideály. Tyto události měly významný vliv na další vývoj politického systému a společnosti ve Španělsku a odrážejí bohatou a složitou historii této země. V práci bude analyzován samotný obsah ústavy a především jednotlivé složky moci, ale i historický kontext a události, které ke vzniku ústavy vedly.

Další kapitola se zaměřuje na ústavní vývoj Peru. Ústavní vývoj je úzce spjat s historickými událostmi a politickými změnami, které probíhaly v průběhu 19. století. Jedním z klíčových momentů v této evoluci bylo právě přijetí cádizské ústavy ve Španělsku v roce 1812. V Peru a dalších zemích Latinské Ameriky se přijetí cádizské ústavy stalo podnětem pro revoluční hnutí a boj za nezávislost. Inspiraci čerpali místní elity a intelektuálové z liberálních myšlenek obsažených v ústavě a snažili se je aplikovat na místní politické a společenské podmínky. V Peru tento proces vedl k formování politických ideologií, které se snažily o demokratizaci a modernizaci peruánského státu. Ústavní vývoj Peru nebyl jednoduchý a často byl poznamenán politickou nestabilitou, vojenskými puči a konflikty mezi různými politickými frakcemi. Peru bylo během 16. století dobyto španělskými conquistadory a stalo se tak španělskou kolonií. V roce 1821 vyhlásilo Peru nezávislost na Španělsku. První peruánská ústava vešla v platnost v roce 1823 a čerpala především ze španělské ústavy.

V dalších dvou kapitolách práce dojde ke srovnání cádizské ústavy a ústavy Peru. Jejich cílem je zkoumat podobnosti a rozdíly mezi těmito ústavami, vliv cádizské ústavy na politický vývoj v příslušném regionu a dědictví pro budoucí politické systémy v Latinské Americe. Tato srovnávací analýza umožní lépe porozumět, jakým způsobem se peruánská ústava inspirovala cádizskou ústavou a jaké prvky převzala z této historické španělské ústavy. Cádizská a peruánská ústava jsou těžištěm práce, ale zmíněné jsou také vybrané hlavní aspekty z ostatních ústav, avšak pouze v míře, v jaké přispívají k porozumění primárního srovnání.

Práce čerpá z cizojazyčné literatury, především španělské, vzhledem k mé znalosti španělského jazyka. Komparace taktéž vychází z originálních ústavních textů psaných ve španělském jazyce.

V úvodu této diplomové práce je také klíčové zdůraznit variabilitu a proměnlivost v překladech pojmů ze španělského jazyka. Rozdílní autoři mohou pojmy interpretovat a překládat různě, což může výrazně ovlivnit porozumění textům. Taktéž je nutné zmínit, že některé pojmy jsem překládala do českého jazyka sama, a proto se mohou lišit od překladů uváděných v jiných publikacích. Toto rozhodnutí bylo motivováno snahou, o co nejpřesnější zachycení významu a kontextu daných pojmů v rámci této práce.

1. KOLONIÁLNÍ VÝVOJ ŠPANĚLSKA

Počátky španělské kolonizace na území amerického kontinentu se datují od konce 15. století, kdy 3. srpna roku 1492 z přístavu Palos vypluly tři karavely La Pinta, La Nina, Santa María. Kapitánem celé výpravy byl Kryštof Kolumbus a posádky měly za úkol nalézt západní cestu do Indie. Za konec španělské kolonizace se naopak považuje rok 1898. V srpnu se v San Juanu v Portoriku konal formální akt spuštění španělské vlajky v souladu s Washingtonským mírovým protokolem podepsaným předchozího dne se Spojenými státy. *„V Paříži 10 prosince došlo k podepsání mírové smlouvy mezi Španělskem a Spojenými státy. Smlouva ukončila vzájemnou válku obou zemí. USA poskytly Španělsku symbolické odškodnění ve výši 20 milionů dolarů, za něž si přisvojily kontrolu nad Filipíny, Portorikem a ostrovem Guam. Kuba formálně získala samostatnost, Kubánci ale již brzy zjistili, že spíše vyměnili jednoho koloniálního pána za jiného, nekoloniálního. Pro Španělsko znamenal pařížský mír definitivní ztrátu posledních zbytků bývalého koloniálního impéria, což na duši špan. národa zanechalo poměrně hluboké rány.“*¹

Jednalo se o velmi dlouhý proces, kdy podepsáním této mírové smlouvy Španělsko přišlo o svá zbývající koloniální území, která tvořila součást španělského impéria.

Nicméně Kolumbova výprava se nevyloďila v Indii, i když si to mylně myslela. Kolumbova výprava se 12. října 1492 vylodila na úplně novém kontinentu, který pojmenovala Nový svět. Jako první spatřili a objevili území dnešních Baham a poté Kolumbus také objevil pobřeží na severovýchodě od Kuby a nakonec severní břeh ostrova Hispaniola. Na ostrově Hispaniola byla založena první španělská evropská kolonie Hispaniola.²

Hlavním motivem španělské expanze byl především zisk, který měl být dosažen díky těžbě surovin a také šířením katolicismu skrze konverzi domorodého obyvatelstva. Španělsko se během 15. a 16. století řadilo mezi přední

---

¹ CHALUPA, Jiří. In: Dějiny Španělska v datech. Praha: Libri, 2011, s. 324. ISBN 978-80-7277-482-1.

² Ostrov Hispaniola se nachází v Karibském moři a na jeho území se nachází dva dnešní státy Haiti a Dominikánská republika.

průkopníky v zámořských objevech. V první polovině 16. století byla završena první etapa *conquisty*³ na americkém kontinentu a Španělsko tak vládlo většině Nového světa.⁴

Díky zmiňované těžbě nerostných surovin na americkém kontinentu, zejména zlata a stříbra, se Španělsku dostalo značného množství financí, díky kterému španělská vláda mohla financovat armádu a námořnictvo a další expanzivní snahy. Toto období je známo jako zlatý věk Španělska i jeho kultury, která rozkvétala v 16. a 17. století.

Na své síle a svá rozsáhlá území začalo španělské impérium ztrácet v polovině století sedmnáctého. Po válkách o dědictví španělské v 17. století ztratilo Španělsko značné území na evropském kontinentu a přestalo být přední globální mocností. Španělsko si udržovalo svá území na americkém kontinentu až do 19. století, kdy začala jeho koloniální území postupně vyhlašovat nezávislost. Tento proces vedl ke krvavým válkám za nezávislost, v důsledku kterých Španělsko přišlo o své kolonie a došlo k postupnému úpadku španělského impéria.

V první polovině 19. století se španělské kolonie v Latinské Americe začaly aktivně usilovat o získání nezávislosti na Španělsku. Inspirací pro tyto snahy byly ideály osvícenství a revolučních hnutí, které probíhaly po celém světě. Odhaduje se, že tento proces získávání nezávislosti byl ovlivněn také nerovným postavením, které měli místní obyvatelé ve španělském koloniálním systému, avšak podle první španělské ústavy z roku 1812, jak bude následně v práci rozebráno, měli mít všichni obyvatelé Španělska, jak na pevnině, tak v zámoří, stejná práva a povinnosti.

V různých částech na území Latinské Ameriky v průběhu 19. století probíhaly války za nezávislost. Některé války často byly vleklé a krvavé. Lze to uvést na příkladu Mexika. V Mexiku se začalo bojovat za nezávislost roku 1810 a Mexičané své nezávislosti dosáhli až v září roku 1821. Podobné boje za

---

³ Španělské slovo *conquista* lze přeložit jako dobývání. V historickém kontextu se často vztahuje na expanzi impérií na úkor ostatních národů, často zahrnující invazi a podrobení populace.

⁴ REGLÁ CAMPISTOL, Juan. Raný novověk: Španělská monarchie v době katolických králů. In: Dějiny Španělska. 3., dopl. vyd. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 233. ISBN 978-80-7106-836-5.

nezávislost probíhaly i v dalších zemích, jako byly Venezuela, Kolumbie, Argentina, Chile a Peru. V důsledku těchto bojů se španělské koloniální území v Latinské Americe začalo postupně rozpadat. Tento historický proces nejen přeformoval politickou mapu území, ale také měl dlouhodobé sociální a ekonomické důsledky. Po vyhlášení nezávislosti čelily nové státy v Latinské Americe výzvám spojeným s budováním nových politických systémů, obnovou ekonomiky a integrací rozmanitých etnických a sociálních skupin do společnosti.

1.1. Smlouva z Tordesillas

Snahu o expanzi do Latinské Ameriky a zájem dobýt neobjevená území mělo vedle Španělska i Portugalsko, proto došlo k uzavření dohody mezi Portugalskem a Španělskem 7. června 1494. Tato smlouva byla vyjednána na nátlak papeže Alexandra VI. a měla za cíl rozdělit nově objevená mimoevropská území mezi tyto dvě velmoci. Byla uzavřena, aby došlo k zamezení sporů mezi oběma zeměmi ohledně práva na objev a nároků na kolonizaci těchto území.

„Tato smlouva stanovila demarkační čáru, která přetínala oceán rovnou linií od pólu k pólu 370 mil západně od Kapverdských ostrovů. Pevniny a ostrovy směrem na východ od této linie měly připadnout Portugalsku, směrem na západ Španělsku. Obě tyto zájmové oblasti se staly koloniemi mateřských zemí.“⁵

Později se ale začaly objevovat názory, že hranice stanovená v této smlouvě je nespravedlivá. Nespravedlivá prý byla z několika důvodů. Jako první důvod jsou uváděné omezené znalosti geografie a omezená přesnost měření zeměpisných délek tehdejších mořeplavců. To vedlo k obtížím při určení a dodržení stanovené hranice, která byla založena na určité vzdálenosti západně od Kapverdských ostrovů. Za druhé nebyla věnována dostatečná pozornost původním obyvatelům nově objevených území. Smlouva byla dohodnuta bez jejich účasti a nedošlo k zohlednění jejich práv a názorů, což podkopávalo spravedlnost a respekt k nim.

---

⁵ BALÍK, S.; BALÍK, S. ml.; BALÍK, S. jr. Právní dějiny mimoevropských zemí: (stručný nástin). 4. rozšířené vydání. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk 2021. s. 181. ISBN 978-80-7380-848-8.

Smlouvu z Tordesillas je třeba považovat za důležitý dokument v dějinách osídlování a zámořských objevech, protože vytvořila rámec pro další objevitelské expedice. Stanovila hranice jejich koloniálních impérií v „Novém světě“ a rozdělila tak objevené území mezi obě mocnosti. Tímto způsobem přispěla k zabránění konfliktů o nároky na nově objevená území a poskytla právní základ pro pozdější kolonizaci a osídlení oblastí, které ovládali Španělé a Portugalci. Je nutné pamatovat i na to, že to byla smlouva, která vedla k mnoha sporům a konfliktům mezi Portugalskem a Španělskem o kontrolu nad konkrétními oblastmi, které byly pokládány za nejbohatší nebo strategicky významné.

1.2. Španělské zámořské objevy amerického kontinentu

Španělští mořeplavci podnikli v době objevů a kolonizace řadu zámořských cest do Ameriky. Toto období představuje jedno z nejvýznamnějších a nejdynamičtějších období v dějinách lidských objevů a kolonizace. Kolumbus uspěl v roce 1492, kdy se svou flotilou vyplul na západ s úmyslem najít cestu k Indii přes moře. Místo do Indie flotila dorazila na ostrov v Bahamském souostroví, který Kolumbus pojmenoval San Salvador. Kolumbus prozkoumal několik ostrovů Karibiku během své první cesty s domněnkou, že dosáhl asijských břehů. Tato plavba znamenala začátek éry evropského objevování a kolonizace Ameriky, změnila navždy světovou historii a vytvořila nové spojení mezi kontinenty Starého a Nového světa.⁶ *„Kolumbus uskutečnil další tři plavby, během nichž rozšířil své objevy v oblasti Antil – Malé Antily, Jamajka, Portoriko, východní pobřeží Střední Ameriky – a setrval u své původní myšlenky, že skutečně dospěl do Indie.“⁷*

Úspěch Kolumba následovali i další španělští mořeplavci, kteří podnikli cestu do Ameriky. Vasco Núñez de Balboa vedl v roce 1513 výpravu přes Panamskou šíji, během které jako první Evropan spatřil Tichý oceán. Balboa a

---

⁶ Nuevo Mundo

⁷ REGLÁ CAMPISTOL, Juan. Raný novověk: Španělská monarchie v době katolických králů. In: Dějiny Španělska. 3., dopl. vyd. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 228. ISBN 978-80-7106-836-5.

jeho muži sestoupili k pacifickému pobřeží, kde Balboa přijal jako vlastnictví tento oceán a všechny přilehlé země jménem španělské koruny. Tento objev otevřel novou námořní trasu pro Španěly do Asie a potvrdil, že země objevené Kryštofem Kolumbem nebyly Východoindie, jak se tehdy domnívalo, ale nový kontinent. Původně, ale byl Tichý oceán pojmenován jako Jižní moře neboli *Mar del Sur*.⁸ Po objevení Tichého oceánu pokračoval Balboa v průzkumu a dobývání území, které dnes tvoří Panamu. Založil první španělskou kolonii na pobřeží Tichého oceánu a vedl expedice na jih s cílem nalézt další bohatství a území pro Španělsko. Jeho objevy hrály klíčovou roli v šíření španělského vlivu v Americe a přispěly k rozšíření geografických znalostí té doby.

Téhož roku mořeplavec Juan Ponce de León se vylodil na východním pobřeží Severní Ameriky, na území dnes známém jako Floridský poloostrov. Ve jménu španělské koruny si toto území nárokoval a zemi pojmenoval jako „*La Florida*“.⁹ Pravděpodobně kvůli květinám, které hojně kvetly v regionu, nebo na počest svátku *Pascua Florida*, což znamená květinová slavnost, protože k zabránění došlo v období probíhajících velikonočních svátků, které Španělé takto označovali.

Se stejným úmyslem prozkoumat a kolonizovat nová území jménem Španělska, vedl svou výpravu z Kuby do Mexika Hernán Cortés. V roce 1521 Hernán Cortés a jeho malá skupina Španělů, podpořená koalicí domorodých obyvatel, dobyla hlavní město Aztéků, Tenochtitlán. První významné impérium původních obyvatel Ameriky bylo poraženo silami odvážných španělských bojovníků. Společně s jejich domorodými spojenci Španělé vyvraždili desetitisíce Aztéků. Na troskách zdevastovaného Tenochtitlánu vznikla španělská osada *La Ciudad de México*. Cortés byl velmi zkušený conquistador, měl bohaté zkušenosti s domorodým světem a konflikty mezi španělskými osadníky v Americe. Jeho expedice, kterou vedl španělský conquistador Diego Velázquez de Cuéllar¹⁰, se

---

⁸ Za tento objev Balboa obdržel titul Adelantado del Mar del Sur od krále Ferdinanda II. s oprávněním činit další dobytelské výpravy v Latinské Americe.

⁹ Pojmenování La Florida lze do českého jazyka přeložit jako země květů.

¹⁰ Diego Velázquez de Cuéllar založil v listopadu 1519 *La Habanu*, budoucí hlavní město Kuby a do roku 1524 byl prvním guvernérem Kuby.

roku 1518 vypravila z Kuby, přičemž Cortés porušil původní průzkumný úkol a značně rozvinul své dobovačné úsilí. V roce 1519 dorazil do Tenochtitlánu¹¹, a postupně získal podporu různých domorodých spojenců, včetně Malinche¹², která Cortésovi velmi pomohla v komunikaci s domorodými kmeny a stala se klíčovou spojkou nejen pro Cortése, ale i samotné Španěly. Za velké pomoci Malinche, dalších spojenců a díky svému strategickému plánování, Cortés rychle ovládl celou aztéckou říši. Za pád aztécké říše jen považován 13. srpen 1521, kdy po tříměsíčním obléhání Španělé krvavě dobyli a zničili Tenochtitlán.

Díky usilovné snaze Francisca Pizarra došlo k podmanění další části Nového světa. Francisco Pizarro vedl expedici do Peru v roce 1532, jednalo se o další klíčový moment v procesu španělské kolonizace Ameriky a dobytí inckého impéria. Pizarro a jeho malá skupina španělských dobyvatelů se vydali na cestu do Peru, kde využili politické nestability a vnitřních konfliktů uvnitř incké říše. Spojením se s místními kmeny, které byly nespokojené s vládou Inků, získali strategickou výhodu. V bitvě u Cajamarcy, i přes jasnou početní nevýhodu, Pizarro využil lsti a zajal inckého císaře Atahualpu, Bitva u Cajamarcy je proto některými autory označována za pád říše Inků. Tento úspěch přinesl španělským conquistadorům velmi důležitou výhodu v dobývání říše Inků. Poté, co Pizarro zajal císaře Atahualpu, ho Španělé využili jako politického rukojmího a vydírali Inky, čímž si dokázali upevnit svou kontrolu nad územím. Poté postupovali dále do hlubších (vnitrozemních) částí Incké říše, kde utvrzovali španělskou kontrolu. Podmanění Incké říše¹³ je považováno za klíčový moment v dějinách španělské expanze v Americe, protože vedl k dobytí jednoho z největších a nejmocnějších původních amerických říší. Tento úspěch také sloužil jako vzor pro další

---

¹¹ Město bylo založeno na ostrově uprostřed jezera Texcoco ve středním Mexiku. Město bylo obklopeno vodou a spojeno s pevninou pomocí několika příčných hrází. Voda v jezeře poskytovala Aztékům jak obranný prvek, tak zdroj potravy a vody.

¹² Známa také jako Doña Marina, byla domorodá žena narozená v Mexiku. Ovládala několik domorodých jazyků a byla schopná je překládat do Španělštiny. Tím pomohla Cortésovi si získat náklonnost domorodých kmenů. Později se stala i jeho milenkou a porodila mu i syna. Objevují se různé názory v historických textech, někteří ji považují za zrádkyni svého lidu, jiní ji hodnotí jako ženu, která využila svou inteligenci a pragmatismus k přežití a zajištění budoucnosti svého potomka.

¹³ Podmaněno bylo velmi rozsáhlé území, které se táhlo po pásu jihoamerického pobřeží Pacifiku od Ekvádoru až po Chile.

španělské dobovatelské expedice a posiloval španělskou nadvládu v celé Latinské Americe.

V roce 1536 vedl Pedro de Mendoza španělskou expedici k řece Río de la Plata, kde založil město Buenos Aires. Expedice čelila mnoha obtížím, včetně nepříznivých podmínek a odporu domorodých kmenů. Mendoza se kvůli zdravotním problémům musel vrátit do Španělska v roce 1537, přičemž zanechal vedení kolonie ostatním. Přesto tato expedice položila základy pro španělskou kolonizaci této oblasti a vytvoření města, které se stalo důležitým centrem obchodu a kolonizace v Jižní Americe.

Dalším španělským dobyvatelem, který přispěl Španělsku na cestě stát se globální velmocí, byl dobyvatel Gonzalo Jiménez de Quesada, který prozkoumával a dobýval oblast na území dnešní Kolumbie. V roce 1536 vedl expedici ze severu Jižní Ameriky do vnitrozemí kontinentu, snažil se hledat legendární město El Dorado a cestu k Tichému oceánu. Během procházení obtížným terénem And dorazil v roce 1538 na náhorní plošinu, kde založil osadu Santa Fe de Bogotá, dnešní hlavní město Kolumbie.

Pedro de Valdivia v 16. století vedl expedici do Chile. Byl vyslán Franciscem Pizarrem, aby prozkoumal a dobyl území na jih od incké říše. Přes nepříznivé podmínky a střety s domorodými kmeny Valdivia roku 1541 založil město Santiago del Nuevo Extremo, pozdější hlavní město Chile.

Velké finance Španělsku získal objev španělského conquistadora Juana de Villarroela, který pro španělskou korunu objevil v Potosí na území Bolívie bohaté ložisko stříbra. Jeho expediční skupina objevila horu plnou stříbra. Potosí se tak díky dobývání stříbra v *Cerro Rico* neboli kopci bohatsví stalo jedním z největších a nejbohatších stříbrných dolů na světě.

Conquistadoři přinesli do Španělska obrovské bohatství a rozšířili španělský vliv a moc v Americe, vedlo to k posílení španělského postavení jako jedné z předních světových mocností. Tato expanze umožnila Španělsku získat rozsáhlá území, přírodní zdroje a kontrolu nad původními obyvateli, což vedlo k významnému ekonomickému povzbuzení. Navíc conquistadoři přinesli do Španělska nové poznatky, zkušenosti a kultury, které obohatily španělskou

společnost a kulturu. Nesmí se ale zapomínat, že tyto expanzivní snahy a úspěchy přinesly i konflikty, utlačování a zničení domorodých kultur v Americe.

1.3. Koloniální správa v Latinské Americe

Kolonizace Latinské Ameriky Španělskem a Portugalskem v 16. století způsobila vytvoření rozsáhlých koloniálních říší, které ovlivnily politický, ekonomický, sociální a kulturní vývoj této oblasti po staletí. Tato kapitola se zaměřuje na koloniální správu, jednu z klíčových složek koloniálního systému, která formovala život a strukturu společnosti v Latinské Americe. Koloniální správa v Latinské Americe hrála klíčovou roli při ustavení a udržení španělské nadvlády v této oblasti po více než tři staletí.

V rámci správy svých kolonií v Novém světě zavedlo Španělsko systém, který umožňoval španělské koruně udržet si přímý a významný vliv na řízení těchto území. Období správy královské Stanislav Balík datuje zhruba od roku 1550 do roku 1810.¹⁴ Hlavním rysem tohoto systému byla pečlivě uspořádaná hierarchie a soubor institucí určených k bezprostřední kontrole nad koloniemi. Mezi jmenované vysoké úředníky patřili místokrálové a guvernéři, kteří byli odpovědní za správu rozlehlých oblastí jménem španělského krále. Tento administrativní aparát umožňoval Španělsku efektivně využívat koloniální zdroje, vybírat daně, regulovat obchod a zároveň významně omezovat samosprávné schopnosti kolonií. Klíčovou roli v tomto systému hrála Indická rada (*Consejo de Indias*), ústřední orgán zřízený králem Karlem I. Španělským (známým také jako císař Karel V.), který se zaměřil na administrativu, legislativu, soudnictví a hospodářské záležitosti španělských území v Americe. Indická rada měla široké pravomoci v legislativě, rozhodování o spravedlnosti a dozoru nad hospodářskými aktivitami v koloniích. Byla také zodpovědná za schvalování a jmenování koloniálních úředníků, vydávání nařízení a regulací a řešení sporů mezi osadníky a místními autoritami.

---

¹⁴ BALÍK, S.; BALÍK, S. ml.; BALÍK, S. jr. Právní dějiny mimoevropských zemí: (stručný nástin). 4. rozšířené vydání. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk 2021. s. 181. ISBN 978-80-7380-848-8.

Kromě Rady Indie španělská koruna vysílala místokrále, tzv. *virreyes* ke správě konkrétních geografických oblastí. Místokrálové byli přímými zástupci krále v koloniích a měli pravomoc nad všemi aspekty koloniální správy, včetně politiky, ekonomiky, justice a obrany. Spolupracovali úzce s dalšími koloniálními úředníky, jako byli guvernéri a místní vlády (městské rady), aby zajistili dodržování politik a směrnic krále. Dále existovala řada dalších různých úřadů a institucí, které spravovaly různé oblasti koloniálního života. Byly zřízeny například místní vlády (*cabildos*), aby reprezentovaly zájmy vládnoucí vrstvy. V koloniích byl vytvořen sociální systém, vedle administrativních a politických struktur, který reflektoval hierarchii a rasové a sociální rozdíly. Tento systém kategorizoval lidi do různých skupin na základě jejich původu, což mělo zásadní dopad na jejich práva, povinnosti a možnosti v koloniální společnosti. Rasová a sociální příslušnost nejen určovala postavení jedince v hierarchii, ale také ovlivňovala jeho přístup k vzdělání, zaměstnání a soudní ochraně.

Místokrálovství byla obvykle rozdělena na menší jednotky, jako byly provincie nebo gubernoráty, které byly spravovány místními úředníky. Místokrálovství hrála klíčovou roli v organizaci a správě španělských koloniálních území v Americe a byla důležitou součástí koloniálního systému španělské říše. Mezi španělská místokrálovství v Americe se řadila místokrálovství: *Virreinato de Nueva España* (Nové Španělsko), které spravovalo většinu Severní a Střední Ameriky, *Virreinato del Perú* (Peru), které zahrnovalo většinu Jižní Ameriky, *Virreinato de Nueva Granada* (Nová Granada), které pokrývalo území dnešní Kolumbie, Ekvádoru, Panamy a Venezuely, a *Virreinato del Río de la Plata* (Río de la Plata), které se nacházelo v oblasti Argentiny, Uruguaye, Paraguaye a části Bolívie a Brazílie.

2. ÚSTAVNÍ VÝVOJ ŠPANĚLSKA

První španělské ústavě předcházelo šestileté období, které je ve španělských dějinách nazýváno Válka za španělskou nezávislost.

Dne 27. října 1807 se španělská a francouzská vláda dohodly ve smlouvě z Fontainebleau na rozdělení Portugalska. V této bilaterální dohodě se Španělsko zavázalo, že společně s francouzskými vojsky provede invazi do Portugalska. V důsledku dohody Napoleonova vojska vstoupila na území Pyrenejského poloostrova a začala okupovat Portugalsko. Avšak některá vojska neskončila pouze u průchodu přes Španělsko, začala okupovat i některá území na španělské straně, což bylo v přímém rozporu s uzavřenou dohodou. Nikdo ze španělské vlády, však netušil, co nastane několik měsíců po podepsání. Francouzská armáda začala postupovat dále na španělské území a počet okupujících vojsk se zvyšoval. Tento postup francouzských vojsk vyvolal povstání ze strany španělského lidu. První povstání proběhlo v březnu 1808 v Aranjuezu, kam se stáhla španělská královská rodina, protože byla vyděšena rostoucím počtem a chováním vojáků francouzské armády. Lid svrhl Manuela Godoye, ministerského předsedu v čele vlády, společně s vládnoucím panovníkem Karlem IV. Král byl tak v březnu 1808 donucen ve prospěch svého tříadvacetiletého syna Ferdinanda VII. se vzdát trůnu. Z nově získaného titulu se ale Ferdinand netěšil dlouho, Napoleon Bonaparte měl se Španělskem jiné plány.

Napoleon se usmyslel a rozhodnul, že dosavadní vládnoucí rod ve Španělsku, Bourbony, nahradí svým bratrem Josefem. Pouhé čtyři dny po abdikaci Karla IV., francouzští vojáci okupovali Madrid. Ferdinand doufal, že Napoleon stále bude jednat v souladu s uzavřenou dohodou. Opak se však ukázal pravdou, když Napoleon Bonaparte nechal svolat a shromáždit celou španělskou královskou rodinu ve Francii v Bayonne. Zde Napoleon donutil jak Karla IV., tak jeho syna Ferdinanda, aby se vzdali koruny v jeho prospěch. Jen měsíc poté, v červnu, předal Napoleon španělskou korunu svému bratrovi Josefovi Bonapartovi.

Během období abdikace a nového jmenování krále došlo k madridskému povstání. Dne 2. května 1808 madridským povstání byla zahájena válka za španělskou nezávislost, kdy se Madridané postavili tváří v tvář francouzské

armádě. Madridané nesouhlasili s aktuální situací, zejména s přítomností cizího vojska, které okupovalo jejich zemi.

Podle Josého Maríi Jovera Zamory je nutné chápat španělskou válku za nezávislost jako důležitou etapu ve dvou širších historických procesech. Zatímco v evropském kontextu představovala tato válka boj za osvobození. Pro ten iberoamerický z hlediska španělských národů jako celku, se španělská válka za nezávislost považuje za součást probíhající dlouhé válečné krize.¹⁵

Cádizskou ústavu lze považovat za produkt mocenského vakua vyplývajícího z Napoleonovy invaze do Španělska v roce 1808 a vypuzení Ferdinanda VII.¹⁶ Od roku 1808 ve Španělsku vládl Josef Bonaparte, bratr Napoleona Bonaparte. Josef Bonaparte v čele Španělska stál až do 11. prosince 1813, kdy byl donucen podepsat mírové smlouvy se Španělskem. Avšak Josef si během svého vládnutí moc příznivců nezískal. I když Španělsku měl, co nabídnout, sympatie ani podporu od většiny Španělů si nezískal. Podepsáním smlouvy z Valençay se na trůn vrátil zpět Ferdinand VII., Napoleon se podepsáním vzdal veškerých nároků na trůn, dále podpisem stvrdil, že ozbrojené boje mezi Španělskem a Francií nebudou pokračovat. Ferdinand na oplátku slíbil, že přívrženci Bonaparta nebudou trestáni a stíháni, a ani jejich majetek nebude zkonfiskován. Na počátku roku 1814 válka za nezávislost definitivně skončila tím, že se ze španělského území stáhla zbývající francouzská vojska.

Napoleonova invaze měla dva zásadní důsledky. Na jedné straně vedla k vypuknutí války za španělskou nezávislost, jak bylo již zmíněno, na druhé straně však znamenala také konec starého společenského systému a zahájení éry liberálního konstitucionalismu.

Je důležité si uvědomit, že v době vzniku cádizské ústavy již v jiných státech existovaly principy teorie dělby moci a ochrany lidských a základních

---

¹⁵ JOVER ZAMORA, José María. Novověk: Velká válečná krize. In: Dějiny Španělska. 3., dopl. vyd. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 384. ISBN 978-80-7106-836-5.

¹⁶ CAMPBELL MIROW, Matthew. Latin American Constitutions: The Constitution of Cádiz and its Legacy in Spanish America. Cambridge University Press, 2015. Str. 1. ISBN 978-1-107-02559-2.

práv, stejně jako ideje liberalismu. Ústava tak vznikala v kontextu, kdy tyto principy byly již v jiných zemích uplatňovány.¹⁷

2.1. Bayonská statuta

V rámci ústavního vývoje Španělska nelze opomenout ani sepsání Bayonských statut, která představují první ústavní dokument ve španělských novodobých dějinách. Někdo sdílí ten názor, že první ústavou byla Bayonská statuta. Já sdílím názor druhý, který má taktéž například Miguel Artolo Galllega a popisuje ho v úvodu své knihy *Constitucionalismo en la historia*. Podle něj je důležité vzít v úvahu dvě základní myšlenky. „Ústava je dílem subjektu, ústavodárné moci, která ústavu sepisuje a schvaluje a zajišťuje její vyhlášení a uplatňování; a že účast ve volbách není přirozeným právem, ale vychází ze společenské smlouvy, z ústavy samotné a je rozvíjena prostřednictvím volebního zákona.”¹⁸ V myšlenkách zdůrazňuje, že ústava není pouhým právním dokumentem, ale je výsledkem činu subjektu ústavodárné moci, který ústavu sepisuje, schvaluje a zajišťuje její vyhlášení a uplatňování. Tímto způsobem se ústava stává vyjádřením vůle a hodnot občanů, což jí poskytuje legitimní základ a podporuje respekt k ní a její autoritě.

Na základě výše uvedených myšlenek proto soudím, že první ústavou Španělska byla cádizská ústava z roku 1812, nikoli Bayonská statuta z roku 1808. Bayonská statuta, sice představovala první pokus o ústavní dokument ve španělských moderních dějinách, avšak prakticky nikdy nevstoupila v platnost kvůli probíhající občanské válce za nezávislost. Tato statuta byla inspirována politickým a ústavním modelem francouzského císařství. Bratři Napoleonovi sepsali společně ústavní text, ten předložili španělským poslancům nacházejících se v exilu, ve Francii, od kterých neočekávali odpor během jeho schválení. Tato

---

¹⁷ BALÍK, Stanislav. Cádizská ústava z r. 1812, in: Dny práva -2012- Days of Law. 6. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity. Sborník příspěvků. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6319. Dostupné z https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/revoluce/BalikStanislav.pdf

¹⁸ FERNÁNDEZ SARASOLA, Ignacio. LA PRIMERA CONSTITUCIÓN ESPAÑOLA: EL ESTATUTO DE BAYONA. In: Revista de derecho: División de Ciencias Jurídicas de la Universidad del Norte. 26. 2006, s. 89-109. ISSN 0121-8697. Dostupné také z: <https://rcientificas.uninorte.edu.co/index.php/derecho/issue/view/217>.

skutečnost vyvolala odpor španělského lidu, protože jejich vlastní zástupci nebyli zapojeni do procesu tvorby ústavy, naopak byli přítomni pouze *afrancesados*.¹⁹

Článek 143 Bayonských statut uváděl, že ústava bude postupně uplatňována prostřednictvím dekretů či výnosů krále, a proto k dosažení jejich účinnosti byla vyžadována regulační zprostředkování ze strany panovníka. Bayonská statuta byla vyhlášena 8. července 1808 v Bayonne. Schválením této oktrojované ústavy se z Josefa Bonaparte stal Josef I., nový španělský král. Na tu dobu je nutné ji považovat za značně pokrokovou. Pro Španěle přinesla velké množství pozitivních prvků, včetně úpravy lidských a občanských práv.²⁰ Moc byla rozdělena na tři jednotlivé složky: moc výkonnou, zákonodárnou a soudní. Moc soudní ustanovila jako moc nezávislou na ostatních složkách, soudce jmenoval král. Výkonná moc byla svěřena králi a ministerstvům, zákonodárná iniciativa náležela králi, zákony byly vyhlášované parlamentem. Opatření byla předkládána králem a jednotliví ministři byli za výkon opatření odpovědní. Katolictví bylo prohlášeno tímto ústavním textem jako jediné státní náboženství, a to s ohledem na tradici ve Španělsku.

Je však důležité uvést alespoň dva příklady, kdy byl text považován a citován jako platný zákon. Bayonská statuta nabyla právní síly 3. května 1809, když nově jmenovaní členové státní rady složili přísahu, že budou statuta dodržovat. Navíc se statuta stala politicky účinnými skrze samotného krále Josefa I., který se na ně odvolával při vydávání politických rozhodnutí. Tím chtěl podpořit legitimitu své vlády v době, kdy Španělsko čelilo opakovaným vojenským intervencím Napoleonových sil.²¹

---

¹⁹ Lze přeložit jako pofrancouzštělý, rozumí se jimi obdivovatelé francouzského systému, profrancouzští Španělé, sympatizovali s Napoleonem.

²⁰ CHALUPA, Jiří. In: Dějiny Španělska v datech. Praha: Libri, 2011, s. 253. ISBN 978-80-7277-482-1.

²¹ FERNÁNDEZ SARASOLA, Ignacio. LA PRIMERA CONSTITUCIÓN ESPAÑOLA: EL ESTATUTO DE BAYONA. In: Revista de derecho: División de Ciencias Jurídicas de la Universidad del Norte. 26. 2006, s. 96. ISSN 0121-8697. Dostupné také z: <https://rcientificas.uninorte.edu.co/index.php/derecho/issue/view/217>.

Josef I. nabídl španělskému lidu mnoho změn a reforem, včetně zrušení inkvizice, feudálních výsad a zavedení zákazu mučení, spolu s principem habeas corpus. Navzdory těmto opatřením, však nedokázal získat přízeň španělského lidu. Ve skutečnosti byl vzdělaný, inteligentní a dobrosrdečný panovník, který se od svého bratra odlišoval svou kompromisní povahou. Přestože byl považován za pokrokového vládce, Španělé ho nazývali různými hanlivými přezdívkami jako *Pepe Botella* (Pepík flaška), pravděpodobně kvůli údajným problémům s alkoholem, a *El Intruso* (vetřelec), což odráželo jejich nevoli a odpor vůči jeho vládě.

2.2. Cádizská ústava

2.2.1. Pozadí vypracování ústavy

Válčení za španělskou nezávislost pokračovalo i po vydání Bayonských statut, která španělským lidem přijata nebyla. Bojoval i prostý lid. Vládnoucí bourbonská dynastie ve Španělsku nebyla přítomna a během války pobývala ve Francii. Nucená abdikace Ferdinanda VII. se Španělům nelíbila. V rámci celého Španělska tak začaly vznikat junty²² na lokálních a regionálních úrovních. Avšak mezi provinčními juntami vznikaly neshody a nepokoje. Všechny vrstvy španělské společnosti cítily, že junty na regionálních úrovních nejsou tak efektivní, jak by si Španělé přáli. Bylo potřeba, téměř nezbytně, junty nějakým způsobem zkoordinovat a ústředně sjednotit. Nepřehlédnutelnou nekoordinovanost cítili i Francouzi.

Španělé na nastalou situaci reagovali v září 1808 ustanovením *Junta Central* (Centrální výbor), který měl tak reprezentovat lid. Byl tvořen 35 zástupci z jednotlivých provinčních junt. Provinční junty vytvořením ústřední junty nezanikly, měly nadále spravovat regionální záležitosti týkající se vnitřní správy svých obvodů, ale svou činnost vykonávaly v určité závislosti na činnosti centrálního výboru.

---

²² Jednalo se o výbory zakládané na obranu svrchovaných práv Ferdinanda VII., organizovaly ozbrojený odpor.

Junta se sešla poprvé v Aranjuezu, ale byla nucena se stáhnout na jih země do Cádizu. Po porážce povstaleckých vojsk v listopadu 1809, vedených právě ústřední juntou, došlo k nucenému stažení se do Cádizu a volání po další, větší koncentraci. Na konci ledna roku 1810 *Junta Central* byla nahrazena *Consejo de Regencia*, tzv. Regentskou radou. Regentské radě bylo kladeno za cíl, aby svolala kortesy, které by pro Španělsko vypracovaly novou ústavu. Tento úkol regentská rada úspěšně splnila. Skutečně se 24. září 1810 mimořádné kortesy sešly a zákonodárný sbor započal své fungování. Poprvé zasedaly na ostrovech²³ a na pevnině zasedaly od února 1811, a to v Cádizu. Cádiz byl vybrán z důvodu, že byl jednou z mála oblastí, která nebyla dosud podmaněna francouzskými vojsky. Jejich hlavním úkolem bylo vypracování a vyhlášení nové ústavy, neboť v jejich zemi byla Josefem I. v Bayonne schválena Bayonská statuta.²⁴

Na každých 50 000 obyvatel byl jmenován jeden poslanec. Zastoupení poslanců z Pyrenejského poloostrova ve srovnání se zastoupením poslanců z Ameriky a Filipín nebylo rovnoměrné. Ze Španělska bylo celkem jmenováno 174 poslanců. „Mezi 174 poslanci bylo 60 advokátů, 55 úředníků, 37 vojáků, 16 universitních profesorů, 4 spisovatelé, 2 lékaři, 94 církevních hodnostářů, 15 vlastníků nemovitostí, 9 námořníků, 8 aristokratů a 5 obchodníků. Ze zámoří pak zasedlo v kortésech 22 advokátů nebo členů soudcovského sboru.“²⁵ Pokud jde o zámořská území, každé ze čtyř místokrálovství (Nové Španělsko, Peru, Nová Granada a Río de la Plata), stejně jako Kuba, Portoriko, Guatemala, Chile, Venezuela a Filipíny volily svého zástupce, celkem ze zámořských kolonií zasedalo 67 poslanců.²⁶ Zastoupení Ameriky bylo záměrně sníženo v poměru k

---

²³ Poprvé zasedali na Isle de León, ostrov ve Španělsku, který se nachází v zálivu u města Cádiz na jihozápadě země.

²⁴MASIÁ, Concha. Las Cortes de Cádiz y la Constitución de 1812. Alba Libros, 2007. s. 54. ISBN 84-96617-36-6.

²⁵ BALÍK, Stanislav. Cádizská ústava z r. 1812, in: Dny práva, 2012. Avšak v různých zdrojích je složení poslanců uváděno odlišně. Teoreticky se počítalo s 240 poslanci. Pokaždé se sešel jiný počet zástupců, proto v různé literatuře je počet uvedený odlišně.

²⁶ GARCÍA LEÓN, José María. La masonería y los diputados hispanoamericanos en las Cortes de Cádiz. Online. Gaditana-logía, 1(2), 2022. Dostupné z: <https://rodin.uca.es/handle/10498/28254?locale-attribute=es>.

zastoupení poloostrova.²⁷ V rámci Iberského poloostrova byl použit demografický korektor, kde na každých 50 000 obyvatel byl zvolen jednoho poslance. To znamená, že zastoupení bylo úměrné velikosti populace. Naopak v případě španělských zámořských území bylo zastoupení stanoveno bez použití demografického korektoru. To znamená, že každé z těchto území mohlo volit jen jednoho poslance bez ohledu na velikost jejich populace. Tento přístup v podstatě nedával zámořským územím zastoupení proporcionální k jejich demografické velikosti, což mohlo vést k pocitu nedostatečného zastoupení mezi obyvateli těchto území. Tyto rozdíly ve způsobu zastoupení měly významný dopad na politické vztahy mezi metropolí a jejími zámořskými územími a přispěly k napětí, které nakonec vedlo k bojům za nezávislost v mnoha z těchto území.

Pokud se někdo ze zvolených poslanců do Cádizu nemohl fyzicky dostavit, byli ustanoveni a jmenováni tzv. *suplices*, tedy náhradníci. Hlavním důvodem pro jejich nepřítomnost bylo obléhání větší části Španělska francouzskými vojsky, což ztěžovalo, až znemožňovalo cestování poslanců ze severu země či ze zámoří. Náhradníci byli vybíráni přímo v Cádizu, a z tohoto důvodu kortesy byly více liberální a revoluční. Při debatách o návrhu ústavy, které se protahovaly, protože se současně schvalovaly další vyhlášky a zákony, začaly být mezi poslanci pozorovány různé politické tendence. Z různých politických tendencí vzešlo dělení na dvě ideové skupiny: jedni, absolutisté, pohrdavě označovaní za servilní, byli pro kontinuitu absolutní monarchie. Druhá skupina, které se začalo říkat liberálové, ti byli nakloněni reformám. Hájili svobody, konec absolutní monarchie a společnost strukturovanou na rovnosti před zákonem.²⁸

Počínaje zahájením zasedání v Cádizu, zákonodárny sbor započal svou práci na nové ústavě. Výsledkem jejich úsilí a práce byl ústavní dokument, text, na svoji dobu opět velmi pokrokový, obsahoval dva klíčové principy: národní suverenitu a dělbu moci. Tato ústava, jasně liberálně orientovaná a ovlivněná

---

²⁷ Las Cortes de Cádiz y la Constitución 1812. Online. Dostupné z: <https://www.cultura.gob.es/cultura/areas/archivos/mc/centros/cida/4-difusion-cooperacion/4-2-guias-de-lectura/bicentenario-trienio-liberal-1820-1823/1-antecedentes/1-1-cortes-cadiz-constitucion-1812.html>

²⁸ CHALUPA, Jiří. Dějiny Španělska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017, str. 305. ISBN 978-80-7422-525-3.

francouzským revolučním myšlením, byla kortésy v Cádizu vyhlášena na slavnostním zasedání 19. března 1812 na den sv. Josefa, proto se někdy přezdívá jako *La Pepa*. Promulgována byla jako *Constitución Política de la Monarquía Española*, Politická ústava Španělské monarchie. Cádizská ústava byla prvním pokusem o překonání absolutismu a přechod ke konstituční monarchii. Nicméně po dvou letech její účinnost byla ukončena a Ferdinand VII. opět nastolil absolutismus.²⁹ V platnosti byla pouze do 24. března roku 1814.

V knize Dějiny Španělska J. M. Zamora cádizskou ústavu shrnul následovně: „*Konstituce z roku 1812 byla dalším, nemalým, krokem v procesu přechodu k unitárnímu administrativnímu modelu, který tak energicky prosazovali první španělští Bourboni. Španělské konstituci z roku 1812 se podařilo vytvořit formu liberalismu, jež byla světu středozemních a jižních národů daleko bližší než francouzský model z roku 1791, kterým se sama inspirovala.*“³⁰

2.2.2. Text Cádizské Ústavy³¹

Cádizská ústava, výsledek soustavné práce mimořádných kortesů z Cádizu, byla vyhlášena 19. března 1812. Tato ústava je první skutečnou a řádnou ústavou Španělska, zatímco Statuta z Bayonne z roku 1808 byla pouze "*Carta otorgada*", tedy udělenou listinou, opatřenou napoleonskou pečetí. Jejím vyhlášením došlo k ukončení starého absolutistického režimu a nahrazení jej liberálním státem, přičemž monarchie zůstala zachována jako forma státu, ale byla omezena na pravomoci uznané ústavou. Byla schválena během probíhající války za nezávislost a Španělsko tak reagovalo na záměr Napoleona Bonaparte, který usiloval o vytvoření císařství ve Španělsku, stejně jako se mu to povedlo například v Holandsku, Německu či Itálii.³²

---

²⁹ KLOKOČKA, Vladimír. Ústavní systémy evropských států: (srovnávací studie). 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2006, s. 65. ISBN 80-7201-606-7

³⁰ JOVER ZAMORA, José María. Novověk: Velká válečná krize. In: Dějiny Španělska. 3., dopl. vyd. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 398. ISBN 978-80-7106-836-5.

³¹ Celý originální text ústavy dostupný na https://www.congreso.es/constitucion/ficheros/historicas/cons_1812.pdf

³² Constituciones Españolas (1812 - 1978): Constitución de 1812. Online. Dostupné z: <https://www.congreso.es/es/cem/const1812>

Na ústavním textu se podílela hlavně především liberální skupina, která zdůrazňovala, že reforma musí proběhnout radikálněji, to podle příkladu Francie. Mezi liberály vynikal především Agustín de Argüelles Álvarez González, liberální politik, ministr, prezident kongresu poslanců, vychovatel královny Isabely II. a její sestry, infantky Luisy Fernandy. Práce cádizských kortesů v sobě spojovala ryze španělské a francouzské ústavní tendence. Ústava z roku 1812 totiž navazovala na tradiční zákony španělské monarchie, ale zároveň zahrnovala principy demokratického liberalismu, jako je národní suverenita a dělba moci.³³

Cádizská ústava se dělí vedle preambule na 10 hlav (*títulos*) a dále hlavy se dělí na jednotlivé kapitoly (*capítulos*). Celkem ústavu tvoří 384 článků. Jednotlivými hlavami jsou: hlava první – o španělském národu a o španělských občanech, hlava druhá – o území Španělů, o náboženství a vládě a o španělských občanech, hlava třetí – o kortesech, hlava čtvrtá – o králi, hlava pátá – o soudech a výkonu soudnictví občanského a trestního, hlava šestá – o vnitřní správě provinční a obcí, hlava sedmá – o daních a poplatcích, hlava osmá – o národních vojenských silách, hlava devátá – o školství, hlava desátá – o dodržování ústavy a způsobu, jakým se provádí její změny.

Podle preambule byla ústava vyhlášena ve jménu všemohoucího Boha, Otce, Syna a Ducha svatého, tvůrce a nejvyššího zákonodárce společnosti. I když text ústavy byl vyhlášen v nepřítomnosti Ferdinanda VII., ihned první úvodní větou se na něj v preambuli odvolává: „*Don Fernando VII., z Boží milosti a podle ústavy španělské monarchie španělský král, v době své nepřítomnosti a zajetí jako regent království, jmenovaný generálními a mimořádnými kortesy, všem, kteří uvidí a pochopí tento dar, budiž to známo: že tytéž Kortesy rozhodly a schválily Politickou ústavu Španělské monarchie.*“

Jak říká článek první ústavy: „*Španělský národ je spojením všech Španělů z obou polokoulí.*“ Španělsko se tak stalo národem, ve kterém se spojili Španělé z poloostrova, tak ze zámoří. Ve druhém článku je o španělském národu psáno jako o svobodném a nezávislém, který nemůže být dědictvím žádné rodiny nebo osoby.

---

³³ CONGRESO DE LOS DIPUTADOS. Constituciones Españolas 1812 - 1978: Constitución de 1812. Online. Dostupné z: <https://www.congreso.es/es/cem/const1812>.

Článek třetí říká, že moc je svrchovaná a nositelem svrchované moci je národ, a proto právo stanovit jeho základní zákony náleží výhradně národu. Národ byl reprezentován poslanci v kortesech. Článek třetí je jedním z nejzákladnějších, protože znamená konec královské moci božského původu. Jinými slovy, tradiční absolutní monarchie byla zrušena, a tím byl starý režim zrušený. Král ztratil mnoho ze svých pravomocí. Na místo absolutní monarchie, tak vzniká parlamentní monarchie.

Důležité je nezapomenout na to, jak celá ústava mluví o španělském území. „*V textu se jednalo o území nikoliv Španělska v singuláru, ale Španělsk v plurálu (Del territorio de las Españas). Jednalo se o celou říši, včetně území v Latinské Americe, v Asii a Filipín.*“³⁴

Ústava moc rozděluje do tří složek. „*Zákonodárná moc přísluší kortesům spolu s králem*“; „*provádění zákonů se svěřuje králi*“ a „*aplikace zákonů v civilních a trestních věcech přísluší výhradně soudům, neboť ani kortesy, ani král nejsou v žádném případě zmocněni vykonávat soudní pravomoc, zaujímat stanovisko v projednávaných případech nebo nařizovat revizi vyneseného rozsudku*“.³⁵

Ústava neobsahovala základní listinu práv a svobod, ale obsahovala některá práva rozptýlená v jednotlivých článcích. V jednotlivých článcích existuje pluralita práv. Na jedné straně zahrnovala škálu občanských svobod, jako například právo na osobní svobodu (čl. 4) a právo na vlastnictví (čl. 4, čl. 172 bod 10, čl. 294 a 307), svobodu tisku (čl. 131 bod 24 a čl. 374). Nedohtnutelnost obydlí je upravena v čl. 306, který říká, že do domu žádného Španěla se nesmí nikdo vloupat s výjimkou zákonem stanových případů, při kterých je možné nedohtnutelnost omezit v zájmu pořádku a bezpečnosti státu. Na druhé straně obsahovala i některá procesní práva, jako právo na předurčení soudce podle čl. 247, který stanovuje, že žádný Španěl nesmí být souzen v občanskoprávních nebo trestních věcech jinou komisí než příslušným soudem předem určeným podle

---

³⁴ BALÍK, Stanislav. Cádizská ústava z r. 1812, in: Dny práva, 2012.

³⁵ Revoluční Španělsko: Přijetí jakobínské ústavy mimořádnými kortesy. Online. Dostupné z: <https://www.marxists.org/cestina/marx-engels/1854/081854h/ch06.html>

zákona. Právo na veřejné řízení, řešení sporů rozhodčím řízením, habeas corpus a dále třeba také princip nulla poena sine praevia lege.³⁶

Text prohlašuje Španělsko za konfesní stát a neuznává náboženskou svobodu. Takto to říká článek dvanáctý, že náboženství španělského národa je a bude napořád katolické, apoštolské, římské a jediné opravdové náboženství. Národ jej chrání prostřednictvím moudrých a spravedlivých zákonů a zakazuje vyznávat jakékoli jiné. Dokladem toho je i článek 173, který říká, že král má při svém nastolení složit před kortesy tuto přísahu: „*Já, z milosti boží a podle ústavy španělského království král španělský, přísahám při Bohu všemohoucím a při Písmu svatém, že budu bránit a chránit katolické, římské a apoštolské náboženství a nebudu ve své říši trpět žádné jiné.*“³⁷ Opět je zde ukázka, že žádné jiné náboženství povoleno nebylo.

Podle Jiřího Chalupy šlo o text natolik svobodomyšlný, že se stane vzorem nejenom pro španělské, ale i evropské liberály. Byla to ústava zcela jistě více republikánská než monarchistická.³⁸ S tím nezbyvá nic jiného než souhlasit. Stručně Ústavu z roku 1812 lze shrnout takto: vydáním zvítězila ve Španělsku liberální revoluce, došlo k rozdělení moci, došlo k reformě státní správy s novým rozdělením Španělska na provincie, byl zlikvidován stavovský řád a byla zavedena opatření hospodářské svobody.

2.2.3. Moc zákonodárná

Úprava činnosti a jednotlivé články týkající se kortesů tvoří více než jednu třetinu obsahu celé ústavy. Konkrétně celá hlava třetí pojednává o kortesech. Podle článku 15 ústavy právo vydávat a vytvářet zákony mají kortesy spolu s králem. Kortesy reprezentovaly vůli národa a zastupovaly národ. Kortesy měly jednu komoru nazývanou *Cortes Generales*, která byla složena z poslanců

---

³⁶ princip žádný trest bez předchozího zákona

³⁷ Revoluční Španělsko: Přijetí jakobínského ústavy mimořádnými kortesy. Online. Dostupné z: <https://www.marxists.org/cestina/marx-engels/1854/081854h/ch06.html>

³⁸ CHALUPA, Jiří. Dějiny Španělska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017, str. 306. ISBN 978-80-7422-525-3.

zvolených občany. Úprava činnosti a jednotlivé články týkající se kortesů tvoří více než jednu třetinu obsahu celé ústavy. Konkrétně celá hlava třetí pojednává o kortesech.

Právo volit náleželo pouze mužům, kteří dosáhli 25. roku života, museli vykonávat závislou práci. Úprava v ústavě stanovuje, že volební právo náleží všem občanům starším 25 let. Zde je důležité zmínit, kdo se občanem podle čl. 5 ústavy rozumí. Občanem jsou všichni svobodní muži narození a usazení na územích Španělska a jejich synové. Dále cizinci, kteří obdrželi od sněmovny potvrzení o udělení občanství, také ti, kteří bez udělení občanství žijí v sousedství po dobu deseti let (v souladu s právem) v libovolném městě monarchie. A jako posledními se občany rozumí i osvobození, od chvíle, kdy získali svobodu ve Španělsku.³⁹ Pasivní volební právo taktéž náleželo občanům starším 25 let, avšak zde byla podmínka, že občanství muselo být nabyto buď narozením ve Španělsku nebo byla potřeba mít trvalé bydliště po dobu alespoň sedmi let ve Španělsku. Dále občan musel být způsobilý k právním úkonům. Aktivní volební právo nenáleželo otrokům, služebnictvu a zločincům.

Na každých 70 000 obyvatel se volil jeden poslanec. Volby byly nepřímé a rozděleny na tři úrovně. Pro volbu poslanců do kortesů byla podle čl. 34 Ústavy pořádána volební shromáždění na úrovni farností (místní úroveň), politických stran a provincií. Na úrovni první, té místní, se volil tzv. *elector parroquial*, voliči volili dalšího voliče, který se později účastnil voleb politických stran. Na stranických volbách se volili tzv. volitelé, kteří se účastnili v hlavním městě provincie volby poslanců do kortesů.

Kortesy se scházely každý rok v hlavním městě království, v budově určené pouze pro jejich zasedání. Zasedání kortesů v každém roce trvalo minimálně tři po sobě jdoucí měsíce, začínalo vždy prvního března. Zasedání mohla být prodloužena o další měsíc, kdy o prodloužení podle čl. 107 ústavy mohl požádat sám král anebo, pokud to považovali za nezbytné, tak také poslanci, ale museli se usnést dvěma třetinami přítomných poslanců. Poslanci byli

---

³⁹ Ženy ve Španělsku volební právo získaly poprvé až v roce 1931 v období druhé republiky, avšak v roce 1939 při nástupu Franca jim opět volební právo až do roku 1975 nenáleželo.

obměňování v plném rozsahu každé dva roky. Žádnému poslanci nebylo umožněno zasedat ve dvou po sobě jdoucích obdobích. Bylo možné, aby byl zvolen pro jeden dvouletý mandát, v druhém období nemohl být zvolen, v následujícím třetím období by znovu mohl získat mandát. Kortesy nemohly jednat za přítomnosti krále, avšak jejich jednání byla veřejná. Pouze v případech, které vyžadují tajnost, mohla být zasedání tajná a s vyloučením veřejnosti. Statut poslanců byl podrobně upraven v textu ústavy: trvání jejich mandátů, neslučitelnost s jakoukoli královskou funkcí, včetně funkce ministra a nedotknutelnost při výkonu funkce. Poslance nefinancoval král, od krále nemohli poslanci žádat a přijímat odměny. Poslanci byli financováni z prostředků příslušné provincie, poslancům byly vypláceny denní diety.

Celá sedmá kapitola třetí hlavy se skládá pouze z jednoho článku. Je jím článek 131, který taxativně vyjmenovává v šestadvaceti bodech pravomoci a povinnosti parlamentu. Mezi ně patřily navrhování a schvalování zákonů, volba regentů, schvalování mezinárodních dohod, stanovování vojenských a finančních otázek, zřizování úřadů, stanovování vzdělávacích plánů a pravidel pro veřejné zdraví, a také poskytování souhlasu ve všech záležitostech, které vyžadují schválení podle ústavy.

Každý poslanec měl právo navrhopvat zákony parlamentu. Návrhy se podávaly písemně a zdůvodněné. Po předložení návrhu, byl prodiskutován poslanci, kteří rozhodovali, zda jej přijmou k diskusi. Pokud byl návrh přijat, mohl být předán komisi k dalšímu zkoumání. Po dalších čteních a diskusích se hlasovalo o návrhu. Aby se o návrhu mohlo hlasovat byla vyžadována dostatečná účast (alespoň nadpoloviční většina), poté pro samotné schválení návrhu byla třeba nadpoloviční většina z přítomných hlasů. Poté byl předán králi k souhlasu, bez kterého by zákon nemohl být platný. Král měl 30 dní na udělení nebo odmítnutí souhlasu. Králi náleželo právo veta a pokud odmítl dát souhlas, návrh se nemohl znovu projednávat tentýž rok, ale mohl být předložen až v následujícím roce. Pokud byl opakovaně přijat, musel král udělit souhlas. Pokud se nevyjádřil do stanovené lhůty, souhlas se považoval za udělený.

Po publikaci zákona v parlamentu, bylo králi podáno oznámení, aby ihned provedl jeho slavnostní vyhlášení. Král k vyhlášení zákonů užil formuláře vyplývajícího z ústavy. Všechny zákony byly nařízením krále rozšířeny přímo prostřednictvím příslušných ministrů spravedlnosti na všechny Nejvyšší soudy v provinciích a mezi další nadřízené vedoucí a authority, které je dále distribuovaly na podřízené úrovni.

Mezi jednotlivými zasedáními kortesů se ustanovovalo stálé zastupitelstvo poslanců tzv. *Diputación permanente de Cortes*, složené ze sedmi jednotlivců ze svých řad, tři z Evropy a tři z provincií ze zámoří, a sedmý byl vybrán losováním mezi poslancem z Evropy a poslancem ze zámoří. Zároveň byli jmenováni pro toto zastupitelství dva náhradníci, jeden z Evropy a druhý ze zámoří, pokud by se někdo ze zvolených nemohl zúčastnit. Stálé zastupitelstvo zasedalo od konce prvního jednání do začátku druhého jednání kortesů. Jeho hlavní činností bylo dohlížení na dodržování ústavy a zákonů a povinnost informovat poslance na následujícím zasedání o zjištěných porušeních.

Ústava upravuje i situace, kdy je třeba svolat mimořádné zasedání poslanců. Mimořádná zasedání se konala ve třech specifických případech: když byl trůn neobsazen, když byl král neschopný k vládě nebo chtěl abdikovat ve prospěch následníka trůnu, a když král považoval za vhodné svolat zasedání kvůli kritickým událostem nebo obtížným záležitostem. Během mimořádných zasedání poslanci byli povinni jednat pouze o konkrétních záležitostech, pro které byli svoláni. Mimořádných zasedání se účastnili stejní poslanci, kteří se účastnili zasedání obvyklých. Mimořádná zasedání bylo oprávněno svolat také stálé zastupitelstvo poslanců.

2.2.4. Moc výkonná

Moc výkonná je upravena v hlavě čtvrté a svěřuje se králi. Vyplývá tak z článku 16., podle kterého pravomoc provádět zákony náleží králi. Celá čtvrtá hlava ústavy je právě věnovaná králi, je dále dělena na 7 kapitol.

První kapitola se týká nedotknutelnosti krále a jeho autority. Osoba krále je posvátná a nedotknutelná a nepodléhá žádné odpovědnosti (čl. 168). Článek

následující dodává, že s králem se zachází jako s katolickým Veličenstvem. Články 171 a 172 upravují jaké pravomoci králi náleží, a jak je výkon pravomocí krále omezen. Král vyhlašuje zákony, k tomu mu náleží oprávnění vydávat dekrety, nařízení a pokyny, které považuje za nezbytné k provedení zákonů. Mezi jeho další oprávnění například patří: jmenovat soudce všech civilních a trestních soudů na návrh Státní rady, velet armádám a námořnictvu a jmenovat generály, disponovat ozbrojenými silami a rozdělovat je podle svého uvážení, řídit diplomatické a obchodní styky s ostatními mocnostmi a jmenovat velvyslance, ministry a konzuly.

Naopak král nesměl zabránit svolání mimořádných kortesů, ani je pozastavit či rozpustit a nemohl zasahovat do jejich činnosti, jinak by takový čin byl hodnocen jako zrada. Král se nesměl bez souhlasu kortesů vzdát z království, a pokud tak učinil, mělo se za to, že se vzdal koruny. Král nesměl zcizit, postoupit, vzdát se nebo jakýmkoli způsobem převést na jiného královskou moc nebo některou z jejích výsad. Pokud by se z jakéhokoli důvodu chtěl vzdát trůnu ve prospěch svého přímého nástupce, nesměl tak učinit bez souhlasu kortesů. Král bez svolení kortesů nemohl postoupit nebo zcizit národní majetek. Všechna omezení taxativně vyjmenovává článek 173.

Dědictvím a následnictvím koruny se zabývala druhá kapitola. Následníkem trůnu se mohli stát potomci pouze z legitimního manželství a pouze způsobilí dědicové. Otázka následnictví byla řešena podle primogenitury, není zde rozdíl mezi pohlavím, nástupkyní se mohla stát i žena, otázka byla řešena podle nejsilnějšího nároku na trůn.

Podle další části se postupovalo, pokud na trůn měl nastoupit někdo, kdo byl nezletilý či nezpůsobilý. Za nezletilého panovníka vládla regentská rada a jsou zde vyjmenovány její pravomoci, a dále je upraveno, kdo se mohl stát regentem. Kapitola čtvrtá upravuje královskou rodinu a uznání prince asturského. Následníkovi trůnu byl udělen dědičný titul „princ asturský/princezna asturská“.

Kapitola pátá upravuje financování a obdarovávání královské rodiny. Kapitola šestá upravuje státní tajemníky a státní úřady. Podle této části byla ve Španělsku zřízena jednotlivá ministerstva, v celku jich bylo 7. Všechna nařízení

krále podepisuje ministr daného ministerstva, kterého se věc týká. Pokud by tak nebylo učiněno a nařízení nepodepsal, bylo by neplatné. Ministři byli povinni své důležité rozhodnutí projednávat s parlamentem, kterému byli z výkonu své funkce odpovědni.

Poslední kapitola této hlavy pojednává o poradním orgánu krále, o státní radě. Všechny členy státní rady jmenoval král na návrh kortesů. Královské státní radě kromě poradní pravomoci, nenáleželo jiné oprávnění a k dalšímu neměla kompetence. V této poradní radě bylo zastoupení i ze zámoří a celkem čítala 40 členů.

2.2.5. Moc soudní

Moc soudní byla vykonávána soudy. Soudce do své funkce jmenoval král na návrh státní rady. Moc soudní je upravena v hlavě páté ústavy. Pouze civilním a trestním soudům zřízeným na základě zákona náleží podle ústavy pravomoc aplikovat právní normy. Soudní moc byla oddělena od ostatních složek státní moci. Soudcům tak bylo umožněno vykonávat svou funkci bez jakékoli nátlaku či ovlivňování ze strany exekutivy či legislativy. Cádizská ústava zdůrazňovala, že každý občan má právo na stejný postup a ochranu ze strany soudního systému, bez ohledu na sociální status, majetek nebo moc. Veřejnost soudních procesů byla dalším klíčovým prvkem cádizské ústavy. Ústava stanovila, že soudní procesy mají být veřejné, což mělo zvýšit transparentnost a důvěru ve spravedlivý průběh soudních sporů.

Minimální věk pro výkon funkce soudce nebo přisedícího byl stanoven na 25 let. Pro jmenování soudcem nebo přisedícím bylo nutné narodit se na španělském území.

Ústava zavedla třístupňovou soudní soustavu. Každá soudní instance měla své specifické pravomoci, ať už šlo o místní soudy, apelační soudy nebo Nejvyšší soud. Na vrcholu soudní soustavy stál Nejvyšší soudní dvůr, tzv. *Supremo Tribunal de Justicia*. Článek 261 vyjmenovává taxativně, v jakých případech mohl rozhodovat Nejvyšší soud. Odvolacími soudy byly audience, tzv. *Audiencias*. První instancí byly soudy prvního stupně, tzv. *Juzgados inferiores*. V

první instanci rozhodovali tzv. *Alcaldes*⁴⁰, venkovský sudí. Venskovským sudím byl starosta, tomu podle ústavy náležela i určitá soudní pravomoc. Starosta každého města vykonával v daném městě funkci smírčího soudce. Ústava rozsáhleji upravuje ustanovení týkající se trestního řízení než ustanovení o řízení v občanskoprávních věcech.

Soudní moc byla tedy ve výlučné pravomoci soudů. Ústava výslovně zakazovala zásahy kortesů a krále a zajišťovala jednotnou jurisdikci s výjimkou církevních a vojenských orgánů, neodvolatelnost soudců, záruky pro občany atd.

2.2.6. Vnitřní správa provincií a měst

Hlava šestá ústavy upravovala vnitřní správu a uspořádání měst a provincií. Ústava rozlišovala dva územní samosprávné celky. Na obecní, městské, úrovni vnitřní správu vykonávaly radnice a na úrovni provinční správu vykonávala provinční zastupitelstva (*Diputaciones provinciales*). Obce ve Španělsku byly spravovány prostřednictvím obecních úřadů nazývaných *ayuntamientos*⁴¹. Obce, které dosáhly určitého počtu obyvatel, a to počtu 1000 obyvatel, musely mít svůj vlastní obecní úřad. Úřady měly široké pravomoci, včetně péče o veřejné záležitosti, jako byla bezpečnost, školství, zdravotnictví, hospodářský rozvoj a infrastruktura. Podléhaly dohledu provinčních výborů a byly povinné každoročně podávat zprávy o svých činnostech a hospodaření. Správa každé provincie byla svěřena vrchnímu správci (*jefe superior*), jmenovanému králem. Každá provincie měla své provinční zastupitelstvo, vedené vrchním šéfem, které mělo za úkol podporovat prosperitu provincie. Pravomoci provinčního zastupitelstva zahrnovaly schvalování rozpočtu, dohled nad veřejnými fondy, podporu vzdělání a zemědělství, průmyslu a obchodu. Lze říci, že provinční zastupitelstva měla stejné pravomoci jako obecní *ayuntamientos*.

---

⁴⁰ Španělské slovo *alcaldes* lze přeložit oběma způsoby – starosta i venkovský soudce.

⁴¹ Španělským slovem *ayuntamiento* lze chápat i obecní úřad.

2.3. Cádizská ústava po roce 1812

Osud cádizské ústavy asi nebyl takový, jaký si ho kortesy z Cádizu představovaly. Vyhlášena byla 19. března 1812 a v platnosti poprvé byla jen dva roky. V čele Španělska až do prosince roku 1813 stál Josef Bonaparte. Podepsáním smlouvy z Valençay skončila válka za nezávislost a Napoleon se vzdal nároku na španělský trůn a vrátil králi Ferdinandovi VII. a jeho nástupcům status králů Španělska, a to přímo a bez prostřednictví kortesů. Tváří v tvář této události prohlásil parlament smlouvu za neplatnou a neuznal Ferdinanda VII. za krále, dokud nesložil přísahu na cádizskou ústavu.

Když na počátku roku 1814 válka za nezávislost definitivně skončila byl Ferdinandovi vystaven itinerář, který mu regentství stanovilo pro návrat na Iberský poloostrov. Ten neuposlechl a 16. dubna roku 1814 dorazil do Valencie pod ochranou absolutistického generála Elía. O dva dny dříve 69 poslanců⁴² v čele s Bernardem Mozo de Rosalesem podepsali dokument známý jako „Manifest Peršanů“⁴³, který obhajoval odmítnutí liberalismu a hlásal návrat ke starému režimu. Na tuto událost navázal Ferdinand VII. po svém návratu z exilu a 4. května 1814 prosadil a vyhlásil tzv. Valencijský dekret, kterým vyhlásil absolutistickou obnovu, zrušil ústavu z Cádizu a také veškeré zákonodárství pocházející z činnosti kortesů. Ihned následující den se Ferdinand VII. vydal z Valencie na triumfální pochod do Madridu. Nadšení lidu z návratu *El Deseada*⁴⁴ bylo obrovské. Po nástupu krále Ferdinanda VII. k moci v roce 1814 a jeho obratu k vyhocenému absolutismu se konstituční režim a kortesy ocitly v situaci, kdy nebyly schopni čelit novým výzvám a 10. května 1814 byly rozpuštěny. Tento vývoj vyprovokoval silnou reakci mezi liberály, jak na Iberském poloostrově, tak zejména ve španělské Americe. V reakci na Ferdinandův režim a jeho politiku se ve španělských amerických koloniích zformovala vlastenecká hnutí, která usilovala o nezávislost. V čele těchto hnutí stanuli vůdci jako Simón Bolívar a

---

⁴² Jiří Chalupa je označuje jako roajalistické poslance. Jednalo se o poslance absolutisticky smýšlející.

⁴³ Dokument je ve španělské jazyce známý jako *Manifiesto de los Persas*.

⁴⁴ El deseado se překládá jako vytoužený král, Španělé na Ferdinanda čekali s velkým nadšením. Tato přezdívka mu ale nevydržela moc dlouho.

José de San Martín. Tato reakce a odpor nakonec vedly k tomu, že téměř všechna zámořská území španělské koruny později dosáhla nezávislosti.

Po druhé ústava vstoupila v platnost během tzv. *Trienio Liberal*, liberálního triénia, tříletí v letech 1820 až 1823. Toto konstituční tříletí započalo prvním dnem roku 1820 vojenským liberálním povstáním plukovníka Rafaela del Riega, které mělo za cíl znovu obnovit ústavu z roku 1812 proti nastolenému absolutistickému režimu Ferdinanda VII. Riego se těšil podpory od různých velkých měst. Přívrženci plukovníka Riega obklopili Královský palác v Madridu, obklopením paláce byl na krále vyvíjen tlak, a tak se Ferdinand VII. znovu rozhodl a přísahal na španělskou ústavu z roku 1812. Jeho přísaha na znovupřijetí napovídala o jeho charakteru a tom, jakým byl králem. Předchozí den ještě jako absolutistický panovník a v den přísahy slavnostně vyzýval: „Vydejme se co nejupřímněji, já v čele a jako první, po stezce ústavnosti.“⁴⁵

Během těchto tří let byla přijata řada liberálních reforem, včetně svobody tisku, oddělení mocí či zrušení feudálních privilegií. Je nutné říci, že tyto liberální reformy čelily odporu u silné opozice, a to nejen doma ve Španělsku, ale i v zahraničí. Odporu čelily zejména od konzervativních sil spojených s králem Ferdinandem VII. za pomoci Svaté aliance, což byla koalice evropských mocností, jež se postavila proti revolučním hnutím. Tento opoziční postoj nakonec vyústil v konzervativní povstání v roce 1823, které vedlo ke zrušení těchto liberálních forem a nastolilo opět absolutismus. Toto období skončilo 1. října 1823, kdy král svým dekretem zrušil platnost ústavy a právních předpisů z tohoto tříletého období. Španělsko se tak naposledy v rámci své historie vrátilo k původnímu absolutistickému (starému) režimu, tzv. *Antiguo Régimen*.

Poslední etapa „života“ ústavy z roku 1812 proběhla mezi roky 1836 a 1837. Během 30. let 19. století ve Španělsku probíhaly karlistické války. Ferdinand VII. Zemřel v roce 1833, a to bez mužského potomka. Předpokládalo se, že na trůn nastoupí jeho bratr. Trůn, ale připadl jeho třileté dceři Isabele II., to se samozřejmě nelíbilo bratrovi Ferdinandu, a proto Don Carlos (bratr Ferdinanda

---

⁴⁵ CHALUPA, Jiří. In: Dějiny Španělska v datech. Praha: Libri, 2011, s. 267. ISBN 978-80-7277-482-1.

VII.) vpadnul do Španělska. Isabella do doby než dosáhla zletilosti byla zastupována regenty. Po dosažení zletilosti začala vládnout ona sama, ale moc oblíbená nebyla. V roce 1834 matka Isabely, regentka Marie Kristina, vydává Královský dekret, který jako první právní text zavedl ve Španělsku bikameralismus, dvoukomorový parlament. Došlo tedy k zavedení dvou stavů kortesů. Lid se vzbouřil v průběhu karlistických válek a z důvodu událostí, které se staly v sídle královské rodiny La Granja byla regentka přinucena znovu vyhlásit ústavu z roku 1812 a opět se k ní vrátilo. Ústava se ukázala zanedlouho jako zcela nepraktická, byla provedena její reforma, která vyústila v novou ústavu vyhlášenou 18. června 1837.

3. ÚSTAVNÍ VÝVOJ V LATINSKÉ AMERICE

Kontinent Latinské Ameriky byl svědkem bohaté a složité evoluce v oblasti ústavního práva v průběhu své historie. Od počátků španělské i portugalské kolonizace až do konce 19. století bylo toto rozsáhlé území svědkem formování a transformace různých politických a právních systémů, formovaných koloniálními okolnostmi, osvobozeneckými hnutími a ideologickými vlivy osvícenství a Francouzské revoluce. Od ústavy z Cádizu z roku 1812, která zavedla důležité politické reformy ve španělských koloniálních územích, až po první ústavy nově vzniklých republik. V první polovině 19. století region zažil rozkvět ústavních idejí, které se snažily stanovit právní a politický rámec nových národů. První ústavní texty vznikající v Latinské Americe byly často experimentální povahy a čelily výzvám spojeným s udržením stability a sjednocení nově vznikajících států. Přesto tyto dokumenty přinesly nové právní a politické normy, které ovlivnily budoucí vývoj regionu.

V této kapitole se zaměříme na představení první ústavy v Peru. Prozkoumáme první pokusy o vytvoření ústavních rámců, od prvních kongresů kreolů⁴⁶ až po první ústavu nezávislé republiky, která odrážela napětí mezi koloniálním dědictvím a touhami na svobodu a rovnost, podporovanými osvobozeneckými hnutími.

3.1. Ústavní vývoj Peru

3.1.1. Španělská nadvláda

Španělská nadvláda v Peru byla velmi významným obdobím v historickém vývoji Peru. Nadvláda formulovala nejen osud této země, ale také identitu a kulturu obyvatel. Od příchodu španělských conquistadorů na peruánskou půdu v 16. století až do získání nezávislosti na počátku 19. století bylo Peru pod kontrolou španělského impéria a prošlo řadou politických, sociálních a ekonomických proměn. Španělská nadvláda v Peru začala příchodem Francisca Pizarra v roce 1532, který vedl dobývání říše Inků. Toto období bylo

---

⁴⁶ Kreol je potomek se španělskými předky narozený v Latinské Americe.

poznámeno těžbou přírodních zdrojů, vnučováním katolického náboženství a zavedením koloniálního systému založeného na vykořisťování a útlaku původního obyvatelstva. V koloniálním období bylo Španělsko organizováno do různých místokrálovství, přičemž místokrálovství Peru bylo jedním z nejdůležitějších ve španělské říši. Politickým a správním centrem regionu se stala Lima, ze které bylo spravováno rozsáhlé koloniální území. Původně Limu Pizzaro pojmenoval jako *Ciudad de los Reyes*, tzv. město králů, ale více se uchytil název Lima. Limu za hlavní město Pizzaro prohlásil v lednu 1835.⁴⁷

Španělská koloniální nadvláda v Peru měla zásadní dopad na tamní společnost a hospodářství. Vytvoření rozsáhlých statků a těžebních dolů přineslo španělské koruně obrovské bohatství, avšak zároveň vedlo k vykořisťování domorodých pracovních sil a k upevnění hierarchické a diskriminační sociální struktury. Zavádění katolicismu představovalo klíčový prvek španělského panování nejen v Peru, představovalo to vlastně klíčový prvek v celé španělské Latinské Americe. Vybudování mnoha kostelů, klášterů a katedrál se stalo neodmyslitelnou součástí bohatého kulturního dědictví země, které přetrvává dodnes. Navíc podpora spojení domorodých a španělských tradic vedla ke vzniku rozmanitého kulturního a uměleckého dědictví, které dodnes obohacuje peruánskou identitu.

V důsledku španělské nadvlády docházelo k četným pokusům o odpor a povstání ze strany domorodého a mestického obyvatelstva. Koloniální dějiny Peru jsou poznamenány bojem za svobodu a sebeurčení, povstání Túpaca Amaru a Túpaca Katariho v 18. století a ostatní projevy nespokojenosti, které nakonec vedly k vyhlášení nezávislosti. Španělská nadvláda v Peru zanechala komplexní a protichůdné dědictví. Přispěla sice k formování národní identity a kulturního bohatství země, ale zároveň způsobila hluboké sociální a ekonomické rány, které se v peruánské společnosti odrážejí dodnes.

Na konci 18. století a na začátku 19. století se španělské impérium, včetně jeho významného klenotu, místokrálovství Peru, ocitlo v turbulentních vodách.

---

⁴⁷ ROEDL, Bohumír. In: Dějiny Peru a Bolívie. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2018, s. 51. ISBN 978-80-7422-617-5.

Španělská nadvláda v Peru (ale i v ostatních zemích) byla ohrožena řadou faktorů, včetně vzrůstající touhy místního obyvatelstva po nezávislosti a dopadů vnějších událostí, jako byly americká a francouzská revoluce. Během vlády Karla IV. se španělské impérium dostalo do období úpadku a vnitřních potíží, zejména špatná vnitřní správa a korupce, vážně oslabovaly stabilitu celého španělského impéria. V důsledku těchto problémů se Peru začalo potýkat s novými výzvami a napětím, kterým čelilo celé impérium.

Karel IV. nastoupil na trůn v roce 1788 a vládl do roku 1808. Jeho vláda se ukázala jako neefektivní a slabá, což ještě více zhoršilo situaci v koloniálních državách. Cesta Španělska k neštěstí během vlády Karla IV. se odrážela na situaci v místokrálovství Peru v několika ohledech. Na jednu stranu ekonomika *virreínatu* (místokrálovství) závisela hlavně na těžbě přírodních zdrojů, zejména stříbra v Andách. Nicméně neefektivní správa a korupce v koloniální administrativě vedly k poklesu těžby stříbra a snížení příjmů pro španělskou korunu. V roce 1808 situace, která se postupně zhoršovala, vyvrcholila tím, že, Napoleon Bonaparte svrhl španělského krále Ferdinanda VII.⁴⁸ Na trůn o měsíc později Napoleon dosadil svého bratra Josefa.

V roce 1809, v reakci na francouzskou okupaci, vznikly na španělském území provinční junty, které prohlásily americká území za nedílnou součást španělské monarchie a „španělského národa“. Toto prohlášení však v amerických koloniích vyvolalo otázky ohledně legitimacy španělské přítomnosti. V důsledku toho se v Peru a dalších španělských koloniích během zajetí krále Ferdinanda VII. v letech 1809 až 1814 rozšířila politická nejistota a zmatek. Tyto události přispěly k postupnému zpochybňování španělské autority a vedly kolonie k hledání cest k nezávislosti.⁴⁹ Situace zhoršila vnitřní napětí a připravila půdu pro proces osamostatnění, který se rozvinul v následujících desetiletích. Krize španělského impéria a požadavky na autonomii a svobodu různých společenských skupin

---

⁴⁸ syn Karla IV., ve prospěch, kterého se on vzdal trůnu

⁴⁹ ROEDL, Bohumír. In: Dějiny Peru a Bolívie. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2018, s. 153. ISBN 978-80-7422-617-5.

položily základy pro boj za nezávislost v Peru a dalších státech v Latinské Americe.

3.1.2. Válka za nezávislost

Předpoklady války za nezávislost v Peru lze spatřovat již během období konce 18. století, kdy v Peru začalo přetrvávat politické a společenské napětí. Peruánští křesťané ovlivněni myšlenkami osvícenství a hnutími za nezávislost v jiných částech Latinské Ameriky začali pokládat otázky španělské nadvlády a hledáním cest k emancipaci.

Vývoj války za nezávislost v Peru byl charakterizován řadou vojenských a politických událostí. Válka v Peru oficiálně propukla v roce 1820, kdy se argentinský kreolský osvoboditel José de San Martín vylodil na peruánském pobřeží se svými vojsky. Po vylodění se v celé zemi vytvořila válečná fronta, na níž proti sobě stály síly podporující nezávislost a španělská rojalisté. S podporou místních vlastenců a sil podporujících nezávislost vedl San Martín řadu vojenských tažení, která vyvrcholila bitvou u Ayacucho v peruánských Andách v roce 1824. Tato bitva znamenala rozhodující zlom ve válce. Vlastenecká vojska zde dosáhla drtivého vítězství nad rojalisty, což vedlo ke kapitulaci španělského místokrále Josého de la Serna a následnému vyhlášení nezávislosti Peru.⁵⁰ Ta Peru přinesla řadu politických, sociálních a ekonomických změn. Byla zavedena republikánská vláda a zrušen španělský koloniální systém. Přechod k nezávislosti však nebyl snadný a země čelila mnoha výzvám, včetně vnitřních konfliktů, bojů o moc a odporu rojalistických skupin.

K vyhlášení nezávislosti Peru došlo za vlády generála Josého de San Martína, který hrál klíčovou roli při osvobození několika jihoamerických zemí. Poté, co si San Martín zřídil operační základnu v Limě, zahájil jednání se španělskými úřady a usiloval o mírový přechod k nezávislosti. Avšak poté, co se mu nepodařilo dosáhnout uspokojivé dohody, rozhodl se oficiálně vyhlásit nezávislost Peru. Toto historické a slavnostní prohlášení proběhlo dne 28.

---

⁵⁰ TORNERO CRUZATT, Yuri a , Carlos. Antecedentes a la Constitución de 1823: entre el Antiguo Régimen y la formación jurídica del estado republicano peruano. Online. Ius Inkarrí. Dostupné z: <https://revistas.urp.edu.pe/index.php/Inkarri/article/view/5917>

července 1821 na náměstí Plaza de Armas v Limě.⁵¹ Podle výpovědí pamětníků se slavnostního ceremoniálu, při kterém San Martín mával zbrusu novou peruánskou vlajkou, zúčastnilo přibližně 16 tisíc lidí. Na náměstí slavnostně zvolal: „*Od této chvíle je Peru svobodné a nezávislé z vůle národa a na základě boží spravedlnosti. Ať žije vlast, ať žije svoboda, ať žije nezávislost.*“⁵² Po dalších pár dnech se sám San Martín prostřednictvím dekretu prohlásil za protektora a převzal kontrolu nad nejvyšší politickou a vojenskou mocí. Poté nastalo v Peru období politické nestability a vnitřních konfliktů. San Martínova diktatura čelila odporu různých vrstev peruánské společnosti, včetně rojalistických a nezávislost podporujících skupin, které se stavěly proti jeho autoritářskému stylu vlády. Politický tlak a nedostatek podpory obyvatelstva vedly San Martína k tomu, že v roce 1822 odstoupil z funkce diktátora a opustil zemi. Svým odchodem uvolnil cestu dalším vůdcům, jako byl Simón Bolívar, v boji za konečnou nezávislostí země.

San Martín ještě stihl ustanovit konstituční kongres, který svolal, aby zástupci tohoto shromáždění vypracovali základní dokument, který měl stanovit zásady a normy, jimiž se měl řídit nový peruánský stát. První ústavodárný kongres byl svolán 20. září 1822 a téhož dne San Martín rezignoval.⁵³ Členové se inspirovali myšlenkami osvícenství a zkušenostmi jiných nezávislých zemí Latinské Ameriky a snažili se vytvořit ústavu, která by zaručovala svobodu, rovnost a spravedlnost pro všechny občany. Museli se vypořádat se všemi důležitými otázkami např. jaká bude forma vlády, rozdělení pravomocí, práva jednotlivce a organizace soudního systému. Po měsících jednání byla prvním ústavodárným kongresem (*Congreso de la República, 1823*) vyhlášena peruánská ústava.⁵⁴ Za definitivní konec španělské nadvlády v Peru a Jižní Americe je

---

⁵¹ ALTUVE-FEBRES, Fernán. La Constitución de 1823. La ilusión de una República Ilustrada. Online. Dostupné z: <https://revistas.pucp.edu.pe/index.php/pensamientoconstitucional/article/view/7690>

⁵² 28 de julio - Bicentenario de la independencia del Perú. Online. In: . Dostupné z: <https://www.argentina.gob.ar/noticias/28-de-julio-bicentenario-de-la-independencia-del-peru>.

⁵³ BIBLIOTECA NACIONAL DE CHILE. "Independencia de Perú", en: Las oleadas Independentistas en América. Memoria Chilena . Dostupné z: <https://www.memoriachilena.gob.cl/602/w3-article-96493.html>

⁵⁴ viz 50.

považována bitva u u Ayacucha v prosinci 1824, ve které jasně zvítězila osvobozenecá armáda.⁵⁵

3.1.3. První ústava Peru⁵⁶

Ústava z roku 1823 je významným mezníkem v ústavní historii Peru, představuje první formální pokus o vytvoření právního a politického rámce země po získání nezávislosti na Španělsku. Ústava z roku 1823 obsahuje celkem 194 článků (*artículos*), které jsou rozděleny do tří hlavních oddílů (*secciones*). Každý oddíl má své kapitoly, které tvoří jednotlivé články. První oddíl se zabýval národem, územím, náboženstvím a občanstvím. Druhý oddíl stanovil strukturu vlády a její ústavní pravomoci. Třetí oddíl se věnoval opatřením pro ochranu státu.

Ústava byla liberálního zaměření a prezident José Bernardo de Tagle ji vyhlásil, jak říkala preambule: „*Ve jménu Boha, jehož mocí jsou založeny všechny společnosti a jehož moudrost inspiruje zákonodárce ke spravedlnosti.*“

Peruánská ústava v prvním oddílu a první kapitole o národě prohlašovala, že všechny peruánské provincie spojené v jeden celek tvoří peruánský národ, že je nezávislý na španělské monarchii a na veškeré cizí nadvládě, že nemůže být dědictvím žádné osoby ani rodiny, a že suverenita náleží národu. V článku 4 se uvádí, že pokud národ nechrání práva všech, je společenská smlouva porušena, dále se konstatuje, že jedinci, kteří porušují základní zákony, jsou zbaveni ochrany, kterou poskytuje ústava.

V druhé kapitole je upraveno území, kde je stanoveno, že poté, co bude nezávislost Horního a Dolního Peru⁵⁷ potvrzena, kongres určí hranice republiky v souladu se sousedními státy. Území se dělilo na departementy, provincie, okresy a farnosti.

---

⁵⁵ viz. 51

⁵⁶ Celý originální text ústavy dostupný: https://www.leyes.congreso.gob.pe/Documentos/constituciones_ordenado/CONSTIT_1823/Cons1823_TEXTO.pdf

⁵⁷ Horní a Dolní Peru jsou pojmy, které se v historickém kontextu vztahují k regionům v Jižní Americe během koloniálního období. Horní Peru se rozprostíralo na území dnešní Bolívie a Dolní Peru zahrnovalo území dnešního Peru a někdy části Ekvádoru, Chile, a Kolumbie. Horní i Dolní Peru byly součástí Místokrálovství Peru.

Kapitola třetí určovala náboženství katolické, apoštolské a římskokatolické jako jediné státní náboženství a vylučovala vyznávat jakékoli jiné náboženství. Povinností národa bylo náboženství chránit všemi prostředky v souladu s duchem evangelia a povinností každého obyvatele státu bylo jej respektovat.

Poslední, čtvrtá kapitola oddílu, pojednávala o občanství Peruánců. Za Peruánce byli považováni všichni svobodní muži narození na území Peru, dále děti peruánských rodičů, i když se narodily mimo území Peru, jakmile zákonným způsobem vyjádřily svou vůli mít bydliště v zemi. A také ti, kteří získali peruánské občanství, buď prostřednictvím naturalizace, tedy procesu udělení občanství, nebo tím, že žili v zemi po dobu pěti let podle zákona, kdekoliv v republice. Ústava zakazovala otroctví a obchod s otroky zrušila. Každý Peruánc, který se podílel na tomto obchodu, ztratil svá přirozená práva a pokud se na obchodování podílel cizinec, nebylo mu uděleno občanství. Ústava ukládala peruánským občanům různé povinnosti, jako byla náboženská zbožnost, láska k vlasti, spravedlnost a dobročinnost. Stanovila, že všichni peruánští občané museli být loajální k ústavě, dodržovat zákony a respektovat autority. Zavazovala každého Peruánce bránit a podporovat republiku, buď aktivní účastí v armádě nebo finančními příspěvky. Podmínky pro získání peruánského občanství zde byly také stanoveny, zahrnovaly požadavky na původ, věk a schopnost číst a psát.⁵⁸ Cizinci, kteří získali peruánské občanství, byli uznáni jako občané. Další požadavky na občanství zahrnovaly přínos společnosti a loajalitu k Peru. Občanství bylo nezbytnou podmínkou pro zastávání úřadů a právo volit v určitých případech. Všichni občané si byli před zákonem rovni a dědičné tituly a privilegia byly zrušeny. Pozastavení nebo odebrání občanství se řídilo specifickými podmínkami.⁵⁹

Ústava rozděluje moc na tři složky, na moc výkonnou, zákonodárnou a soudní s jediným cílem, zabránit koncentraci moci v jediné instituci. Žádná ze tří složek státní moci nesměla nikdy vykonávat žádnou z pravomocí ostatních dvou.

---

⁵⁸ Schopnost číst a psát měla být podle ústavy povinná až od roku 1840.

⁵⁹ viz 50.

Byl vytvořen základ volebního systému, který umožnil účast občanů na volbě zastupitelů a státních orgánů. Článek 30 stanovuje následující: „*Je povinností občanů podílet se na volbě svých zástupců do Kongresu prostřednictvím zákonně stanovených volebních postupů, které jsou v souladu se stanovenými principy. Toto je jediná funkce státní moci, kterou mohou občané vykonávat přímo a bez potřeby delegace.*“ Tímto způsobem se občané mohli aktivně zapojit do procesu rozhodování a zvolit si své zástupce. Volby poslanců probíhaly prostřednictvím farních a provinčních volebních kolegií. Volební právo náleželo mužům, kteří byli ženatí nebo dosáhli věku pětadvaceti let, vlastnili majetek, vykonávali nějaké povolání nebo umění, nebo se zabývali průmyslovou činností. Hlasování bylo prováděno tajně.

Zákonodárná moc byla svěřena výlučně Kongresu, který se skládal ze všech zástupců národa volených provinciemi.⁶⁰ Kongres se scházel podle čl. 53 každoročně 20. září a zasedal tři po sobě jdoucí měsíce a v případě potřeby mohl pokračovat další měsíc, pokud se na tom usnesly dvě třetiny stávajících poslanců. Kongres se každé dva roky obnovoval po polovinách, takže každé čtyři roky se obnovil celý. Poslanci byli pro svoje názory nepostižitelní a nemohli být před soudem napadáni za názory, které případně vyslovili v době výkonu své funkce. Článek 60 Ústavy stanovoval výlučné pravomoci Kongresu, zahrnující širokou škálu funkcí a odpovědností. Mezi hlavní pravomoci patřilo vydávání, schvalování, výklad a změna zákonů. Kongres také mohl udělovat generální nebo zvláštní milosti, schvalovat předpisy všech národních orgánů, a vytvářet národní milice a regulovat námořní síly. Měl také pravomoc vyhlašovat válku a schvalovat mírové smlouvy a další dohody týkající se zahraničních vztahů. Kongres rozhodoval o záležitostech jako byl státní dluh, daně, a příspěvky na podporu a obranu republiky. Také měl pravomoc udělovat občanství, udělovat tituly městům a stanovovat měnu. Dále mohl zřizovat instituce pro veřejné dobro, volit prezidenta, jmenovat senátory a členy Rady pro ochranu svobody tisku.

---

⁶⁰ Centro de Noticias del Congreso. Constitución Política del Perú de 1823: las bases de nuestra democracia. Online. Dostupné z: <https://comunicaciones.congreso.gob.pe/noticias/constitucion-politica-del-peru-de-1823-las-bases-de-nuestra-democracia/>

Zástupci v Kongresu měli exkluzivní právo iniciovat zákony, zatímco jednací řád stanovoval formu, intervaly a průběh jednání při projednávání návrhů zákonů. Po dostatečném projednání byly návrhy zákonů předány podle čl. 63 exekutivě, která je poté postoupila Senátu. Poté byly znovu projednány v Kongresu. Pokud nebyl návrh zákona vrácen Kongresu v dané lhůtě, přistoupilo se k jeho druhému projednání. Zamítnutý návrh mohl být předložen až v následujícím legislativním období. Výkonná moc byla pověřena prosazováním a dodržováním zákonů a vyhlášek. Při rušení nebo změně zákona se dodržovaly stejné postupy jako při jejich přijímání. Pro přijetí zákona byla nezbytná nadpoloviční většina přítomných poslanců, přičemž tato většina nesměla být menší než dvě třetiny celkového počtu poslanců.

Výkonná moc v Peru byla svěřena prezidentovi republiky, který musel být občanem Peru od narození a splňovat stejné kvalifikační požadavky jako poslanec. Prezident měl pravomoc řídit republiku jak vnitřně, tak i na venek, a dále zodpovídal za spravedlnost a dodržování práva. Jeho pravomoci zahrnovaly vyhlášení, provádění a naplňování zákonů, vrchní velení nad ozbrojenými silami, vyhlášení války a uzavírání mezinárodních smluv. Nicméně výkon jeho pravomocí byl také omezen, prezident nemohl například osobně velet ozbrojeným silám bez souhlasu Kongresu, opustit území republiky bez souhlasu Kongresu nebo se zapojovat do soudních záležitostí.

Soudní moc v Peru náležela soudům, které zřizovala ústava a zákony. Soudci byli neodvolatelní a vykonávali svou funkci doživotně, pokud jejich jednání nebylo v rozporu se zákonem. Nejvyšší soud byl složen z předsedy, osmi soudců a dvou státních zástupců, byl odpovědný za řešení sporů mezi vrchními soudy, rozhodoval o kárné odpovědnosti soudců a projednával trestní věci státních ministrů. Vrchní soudy byly zřízené podle článku 101 jen v některých departementech Peru⁶¹ a projednávaly občanskoprávní a trestní věci ve druhé a třetí instanci, rozhodovaly o příslušnosti mezi podřízenými soudy a zajišťovaly

---

⁶¹ Zřízené byly v departementech Lima, Trujillo, Cusco, Arequipa, ústava dále nabízela možnost je zřídit i v dalších departementech podle potřeby.

prosazování práva v rámci svého území. Zákonní soudci, kteří byli odpovědní za výkon spravedlnosti v provinciích, museli splňovat zvláštní požadavky na věk, občanství a právní praxi, čímž zajišťovali správné uplatňování práva na celém území státu.

Konzervativní senát (*Senado conservador*) byl zřízen ústavou jako správní kontrolní orgán s členy volenými za jednotlivé departementy na dvanáctileté období, přičemž jeho struktura a pravomoci podporovaly politickou stabilitu a kontinuitu. Tyto pravomoci zahrnovaly dohled nad dodržováním ústavy a zákonů, schopnost svolávat řádné i mimořádné zasedání Kongresu a vyjadřovat se k závažným vládním záležitostem, jako je vyhlášení války nebo sjednání mezinárodních smluv. Vysoké požadavky na věk, majetek a profesní postavení pro kandidáty na senátory omezily přístup k úřadu a favorizovaly elitu, což zpomalovalo rychlé sociální proměny. Zvláštní role určených církevních hodnostářů v Senátu, regulovaná zákonem, zdůrazňovala spojení politické moci s tradičními náboženskými strukturami, což je charakteristické pro konzervativní politické uspořádání.

Poslední kapitola ústavy stanovovala ústavní záruky, které byly považovány za nedotknutelné. Patřily mezi ně občanská svoboda, osobní a domovní bezpečnost, právo vlastnictví, listovní tajemství, právo petiční vůči Kongresu nebo vládě, presumpce neviny, svoboda tisku a rovnost před zákonem. Všichni peruánští občané měli právo se těchto práv domáhat a uplatňovat je, přičemž povinností orgánů to bylo respektovat a zajistit jejich naplňování.

4. SROVNÁNÍ ÚSTAVY Z CÁDIZU S ÚSTAVOU PERU

Začátky ústavních dějin Latinské Ameriky jsou úzce spojeny se španělským ústavním vývojem. To je dáno tím, že před získáním nezávislosti byly latinskoamerické země španělskými koloniemi, které neměly vlastní ústavy a byly spravovány podle španělského práva. První ústavní dokumenty, které na tomto území platily, byly Statuta z Bayonne a Ústava z Cádizu, přijaté ještě v době, kdy byly tyto země považovány za zámořské provincie Španělska. Následně, s příchodem nezávislosti, začaly latinskoamerické státy formovat své vlastní

ústavní listiny v průběhu a v důsledku bojů za nezávislost, které byly zásadními politickými a ústavními etapami v jejich dějinách. V tomto smyslu byl vliv cádizské ústavy právě v tom, že zámořským územím otevřela cestu k ústavním zkušenostem.

Ústava z Cádizu a první peruánská ústava z roku 1823 představují klíčové mezníky v ústavní historii obou zemí. Tyto dokumenty vznikly v době výrazných politických a společenských změn, charakterizovaných bojem za nezávislost a snahou o ustanovení nového politického uspořádání v Latinské Americe. I když sdílejí určité demokratické principy a práva jednotlivců, odlišují se v rozsahu, struktuře a aplikaci. Peruánská ústava převzala některé aspekty z ústavy z Cádizu, ale také obsahovala vlastní inovace a přizpůsobení, které reflektovaly specifické potřeby a kontext nezávislého Peru.

Ústava z Cádizu byla přijata v roce 1812 ve Španělsku uprostřed španělské války za nezávislost proti Napoleonovi. Jednalo se o pokus španělských liberálů o zavedení zastupitelské vlády a omezení monarchie s působností rozšířenou i na americké kolonie. První peruánská ústava z roku 1823 byla přijata v souvislosti s válkou za nezávislost Peru na španělské koruně a snažila se upevnit suverénní a republikánský stát po vyhlášení nezávislosti Peru v roce 1821.

Zatímco ústava z Cádizu obsahuje podrobnější informace o různých aspektech, jako je španělský národ, území, vláda, soudnictví, daně, vojenské síly atd., peruánská ústava se soustředí spíše na základní principy, strukturu vlády a práva občanů, stejně jako na opatření pro ochranu státu.

Cádizská ústava z roku 1812 zavedla státní zřízení, které odráželo tehdejší liberální principy, s rozdělením moci mezi zákonodárnou, výkonnou a soudní. Zavedla zastupitelský systém s konáním generálních kortesů, v nichž byli poslanci voleni v nepřímých volbách. Uznávala také práva jednotlivce a zavedla rovnost před zákonem. Pokud jde o výkonnou moc, byl zaveden konstituční monarchický systém s postavou krále jako hlavy státu, jehož pravomoci však byly omezeny ústavou a podléhaly kontrole kortesů. Zavedla svrchovanost národa na rozdíl od starého režimu monarchické svrchovanosti

Na druhé straně první peruánská ústava z roku 1823 rovněž zavedla systém vlády inspirovaný liberálními principy, ale přizpůsobený specifickým podmínkám a potřebám země. Zavedla republikánský systém s výkonnou mocí vykonávanou prezidentem, který byl volen kongresem. Odmítla jakoukoli formu monarchie. Taktéž zavedla rozdělení státní moci na tři složky, ale usilovala o ještě jasnější rovnováhu mezi jednotlivými složkami státní moci s důrazem na jejich vzájemnou kontrolu a vyváženost.

Ústava z Cádizu z roku 1812 znamenala významný pokrok ve vývoji politického myšlení tím, že představila myšlenku, že moc patří národu, což bylo velkou změnou oproti dřívějšímu systému, kde měl veškerou moc monarcha. Peruánská ústava z roku 1823 šla ještě dál a prohlásila, že skutečná moc náleží lidem samotným, což představovalo pokrok oproti myšlence národní suverenity z Ústavy z Cádizu. Tento posun se odráží ve způsobu, jakým obě ústavy pojmají suverenitu, která je v obou případech klíčově uvedena v jejich třetím článku. Peruánská ústava zdůrazňuje, že suverenita poskytuje národu nejen politickou, ale i právní identitu, odchylujíc se od monarchistického modelu, kde byla suverenita spojena především s panovníkem. Zde je suverenita viděna jako vlastnost patřící každému členu národa. Rozdíl je také v tom, jak obě ústavy definují pojem „národ“. Zatímco Ústava z Cádizu vidí národ jako skupinu lidí žijících na společném území, peruánská ústava z roku 1823 chápe národ víc z pohledu, který klade důraz na území jako na neoddělitelnou součást národní identity. To naznačuje, že území a jeho specifika jsou nezbytnou součástí toho, co tvoří národ, a poukazuje na hlubší spojení mezi lidmi a místem, kde žijí.

Rozdíl v úpravě občanských práv mezi cádizskou ústavou z roku 1812 a první peruánskou ústavou z roku 1823 je nápadný a odráží změny v pojetí lidských práv a základních svobod v období po získání nezávislosti v Latinské Americe. Ústava z Cádizu neobsahovala základní listinu práv a svobod, ale obsahovala pouze některá práva rozptýlená v jednotlivých člancích. Naproti tomu peruánská ústava z roku 1823 představovala modernější a explicitnější přístup k občanským a sociálním právům. Tento dokument obsahoval konkrétní ustanovení týkající se práv občanů.

V peruánské ústavě je možno nalézt i mnoho podobných ustanovení. Například peruánská ústava z roku 1823 reformovala místní správu v člancích 138 až 147, zavedla městské rady jako orgány místní samosprávy, podobně jako cádizská ústava. Bylo stanoveno, že ve všech městech, bez ohledu na velikost, budou existovat obecní zastupitelstva, složená ze starosty (starostů), radních a syndiků, kteří budou voleni farními volebními kolegií. Tato zastupitelstva byla pověřena řešením místních záležitostí jako je bezpečnost, základní vzdělání, infrastruktura, kultura, finance, hygiena a vydávání místních nařízení.

Výše uvedené poukazuje na to, jak tvůrci jednotlivých ústav reagovali na historický a politický vývoj v jejich zemích a jak Ústava z Cádizu ovlivnila, avšak ne plně definovala, ústavní vývoj v Peru po získání nezávislosti. Přejít od principů monarchie k republikánství a od národní k lidové suverenitě odhaluje evoluci politického myšlení v Peru během tohoto klíčového historického období.

5. Vliv Cádizské ústavy na ústavní listiny v Latinské Americe

Ústava z Cádizu měla významný vliv na vznik a formování ústavních dokumentů v Latinské Americe. Její vliv tedy sahal daleko za hranice Pyrenejského poloostrova a zásadně ovlivnil vývoj ústavních systémů v Latinské Americe. Ústava z Cádizu zavedla liberální a reprezentativní principy vlády, jako je národní suverenita, dělba moci a základní občanská práva. Vliv na první latinskoamerické ústavy byl hluboký a mnohostranný, sloužila jako vzor a inspirace pro nově se formující národy v jejich snaze o nezávislost a budování vlastní politické a právní identity.⁶²

V této souvislosti je třeba zmínit znovu, že uplatňování cádizské ústavy se odehrávalo v době občanských válek, politické nejistoty a touhy po autonomii a

---

⁶² LLAP UNCHÓN, Lilly. La evolución del constitucionalismo peruano y su influencia en la creación de la primera Corte de Justicia de la República. Online. Revista Oficial Del Poder Judicial. Dostupné z: <https://revistas.pj.gob.pe/revista/index.php/ropj/article/view/464/601>.

nezávislosti. Jedná se o kontext, který nelze ignorovat, protože do značné míry podmiňoval rozsah a meze cádizského konstitucionalismu. Cádizská ústava mohla být aplikována pouze v regionech, které byly v době vydání cádizské ústavy pod kontrolou španělských královských armád – Karibik, Nové Španělsko, Střední Amerika, Quito, Peru, ale ne v těch, které již jasně zahájily proces odtržení od poloostrova, jako například místokrálovství La Plata a Nová Granada, dále Chile a Venezuela.⁶³ Je tedy zřejmé, že Ústava z Cádizu měla větší dopad v těch oblastech, kde nezávislost ještě nebyla pevně na pořadu dne. V těchto regionech poskytovala ústava rámec pro politickou a právní organizaci, a to v době, kdy byla touha po autonomii teprve ve svých začátcích. Naopak, v oblastech, kde už byl koloniální režim oslabený a kde probíhaly boje za nezávislost, byl vliv Ústavy z Cádizu menší, protože tyto regiony směřovaly k vytvoření vlastních politických a právních struktur nezávisle na Španělsku.

Ústava z Cádizu se stala jakousi duchovní oporou pro lidi, kteří toužili po větší politické svobodě a demokracii. Ve Španělsku to byla reakce na hrozbu ze strany Napoleona, kdy se lidé postavili za svá práva a svobodu před cizím vměšováním. V Latinské Americe to naopak rozproudilo politické uvědomění, což vedlo k zakládání hnutí za nezávislost a ke snaze o nové demokratické režimy. Ústava z Cádizu se tak stala symbolem a inspirací pro boj za svobodu a formování politických identit na obou stranách Atlantiku.

I když cádizská ústava poskytla inspiraci a model pro ústavní vývoj v Latinské Americe, byly v textu každé nové ústavní listiny konkrétní potřeby a historický kontext dané země.

I tak je možné shrnout to tak, že cádizská ústava měla velký vliv a přímý dopad na americký svět. Vliv byl zejména ve třech oblastech: politické praxi, místních a provinčních zřízeních a konstitucionalismu. Raný latinskoamerický konstitucionalismus ústava z Cádizu formovala hlubokým a trvalým způsobem. Volební instituce a postupy taktéž sloužily jako vzor pro latinskoamerické postupy.

---

⁶³ LANDAVAZO, Marco Antonio a SÁNCHEZ ANDRÉS, Agustín. La influencia de Cádiz en la América española: política, gobierno y constitucionalismo. Online. In: Revista de Historiografía. 20. 2014, s. 75-96. Dostupné z: <https://e-revistas.uc3m.es/index.php/REVHISTO/issue/view/394>.

5.1.1. Politická praxe

Jedna z oblastí, kde můžeme vidět vliv cádizské ústavy v Latinské Americe je transformace a rozšíření politického života. Cádizský konstitucionalismus byl součástí mnoha politických a společenských změn, které začaly před rokem 1812 a pokračovaly i během 20. let. Tyto změny byly postupné a místy nejasné. To, co začalo jako politická revoluce, získalo na významu s ustavením kortesů ve městě Cádiz a jejich prací na vytváření ústavy a zákonů. Stalo se to klíčovým momentem v historii Latinské Ameriky a mělo zásadní dopad na politický vývoj ve skoro celém hispánském světě. Kortesy se věnovaly přeměně starého režimu a snažily se vypracovat ústavu, která vytvoří nový politický systém a usprádní nového státu. První španělská ústava byla výsledkem jejich náročné práce na nové legislativě, principu suverenity a první řadě byl výsledkem ústavodárné moci jim svěřené.

V Cádizu, jak bylo výše psáno, měla španělská Amerika také své zastoupení. Se svoláním mimořádných kortesů a s jejich soustavnou prací vznikl liberální konstitucionalismus a vše, co je s ním spojeno. Nakonec se objevila a rozšířila svoboda názoru a tisku a zrodil se moderní fenomén veřejného mínění. Vznik veřejného mínění nabyl zvláštního významu, masivní množství šířených textů v té době způsobilo velké změny. Na jedné straně došlo k překonání dosavadního uspořádání, kde úřady měly kontrolu nad zveřejňováním textů, protože lidé začali také sami zveřejňovat své názory. Na druhé straně okolnosti vedly k tisku a dotisku obrovského množství textů, které posílily „*vysoce unifikovaný komunikační prostor*“, začátek globálního sdílení názorů.⁶⁴ Za vznik moderního fenoménu veřejného mínění se zasloužili, svou činností, cádizští kortesové, protože hájili svobodu projevu a svobodu tisku jako základní součásti demokracie a občanské participace. Cádizská ústava zaručovala svobodu tisku, tím umožnila volnou výměnu názorů a informací a přinesla revoluční změny v

---

⁶⁴ GUERRA, François-Xavier. El escrito de la revolución y la revolución del escrito. Información, propaganda y opinión pública en el mundo hispánico (1808-1814). In: Las guerras de independencia en la América española. 2002. Instituto Nacional de Antropología e Historia El Colegio de Michoacán ; s. 125 - 148. ISBN 970-679-069-1.

oblasti svobody tisku, což mělo dalekosáhlé důsledky nejen ve Španělsku, ale i v jeho koloniích v Latinské Americe.⁶⁵

Na příkladu místokrálovství Peru lze lépe porozumět rozsahu a limitům svobody tisku. Peruánský místokrál José Fernando de Abascal⁶⁶ se postavil proti volnému šíření myšlenek a tiskovin a zaujal k nim nepříznivý postoj. S vyhlášením dekretu obsahujícím reformy, který byl vydán v Cádizu před platností ústavy, váhal. V listopadu 1810 byl vyhlášen dekret o svobodě tisku, který byl velkým krokem dopředu v procesu utváření veřejného mínění. Abascal prosazoval autoritativní přístup, snažil se omezit svobodou tisku a přísně kontroloval veškeré tiskoviny, které mohly vyvolávat politickou nebo sociální nestabilitu. Jeho postoj byl v ostrém kontrastu s liberálními snahami o demokratické reformy a větší otevřenost společnosti. Ačkoli přijaté reformy nezpochybňovaly základní strukturu politického a sociálního uspořádání, Abascal je považoval za potenciální zdroj rozruchů. Byl sice ochoten zrušit nepopulární inkvizici a zabavit její majetek, ale svobodu tisku viděl jako nebezpečnou. Odkládal její zavedení, dokud se mu nepodařilo zajistit, že úřad pro cenzuru bude obsazen osobami, kterým důvěřoval. Vliv místokrále byl vážně narušen až s vyhlášením liberální ústavy cadizskými kortesy v březnu 1812.⁶⁷ Toto vyhlášení, přinášející nové liberální principy a zásady demokracie, znamenalo významný posun v mocenských strukturách a omezilo autoritářskou kontrolu, kterou místokrál dosud vykonával. Je nesporné, že vyhlášení svobody tisku podpořilo revolučního ducha španělských Američanů. Politika potlačení svobody tisku, kterou Abascal uplatňoval, totiž omezovala pluralitu názorů a bránila šíření demokratických ideálů. Při budování nových státních zřízení se stala svoboda tisku pro první liberalismus záležitostí primárního zájmu. A proto podobně jako cádizská ústava v článku 371 garantuje svobodu tisku, i první peruánská ústava v sedmém bodě svého seznamu práv a svobod upravuje svobodu tisku.

---

⁶⁵ Prensa durante la Independencia del Perú (1811-1826). Online. Dostupné z: <https://fuenteshistoricasdelperu.com/2023/09/03/prensa-durante-la-independencia-del-peru-1811-1826/>

⁶⁶ Úřad místokrále Peru zastával v letech 1806-1816

⁶⁷ ROEDL, Bohumír. In: Dějiny Peru a Bolívie. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2018, s. 178. ISBN 978-80-7422-617-5.

Volby byly dalším klíčovým prvkem politické revoluce v celém španělsky mluvícím světě. Cádizská ústava významně ovlivnila volební procesy v latinskoamerických zemích tím, že prosazovala demokratické a reprezentativní principy. Tyto principy následně poskytovaly rámec pro konání voleb a výkon volebního práva. V roce 1810 se konaly volby, ve kterých se volili poslanci do španělských kortesů, zatímco v roce 1812 proběhly volby do městských rad a provinčních zastupitelstev, stejně jako volby poslanců do kortesů už pod působností cádizské ústavy. Ačkoli volby v roce 1810 byly problematické kvůli probíhajícímu občanskému povstání, volby v roce 1812 byly významné a považovány za první lidové volby. Nárůst počtu voličů a zvýšení politické aktivity umožnily větší zapojení lidových vrstev do politického a volebního života.⁶⁸

Cádizská ústava rozšířila volební právo na širší vrstvy obyvatelstva, i když bylo podle moderních měřítek stále omezené. V průběhu 19. století byl tento princip dále rozšířen v mnoha latinskoamerických zemích, aby umožnil účast volebního procesu většímu počtu občanů. Nicméně, zpočátku bylo volební právo omezeno na vzdělané muže vlastníci majetek, jak je patrné například v peruánské ústavě z roku 1823. Je nutno dodat, že v koncepci volebního systému z roku 1823 se zřetelně odrážel vliv Cádizu. Byl přijat nepřímý volební systém založený na farnostech jako volebních obvodech podle vzoru zavedeného v ústavě z roku 1812.

5.1.2. Místní správa

Další oblastí, kde vliv Cádizu byl významný, byla místní správa. Již před přijetím cádizské ústavy hrály městské rady důležitou roli v latinskoamerickém veřejném životě. Avšak před cádizskou ústavou dominovaly místní správě v latinskoamerických koloniích koloniální úřady a úředníci vyslaní ze Španělska. Místním komunitám chyběla skutečná autonomie a byly podřízeny rozhodnutím a politikám vnuceným zvenčí.

---

⁶⁸ CASALS BERGÉS, Quintí. Proceso electoral y prosopografía de los diputados de las Cortes Extraordinarias de Cádiz (1810-1813). Online. Dostupné z: <https://www.cervantesvirtual.com/obra/proceso-electoral-y-prosopografia-de-los-diputados-de-las-cortes-extraordinarias-de-cadiz-1810-1813--elections-anda-prosopography-of-the-members-of-the-special-courts-of-cadiz-1810-1813/>

Cádizská ústava zavedla významné změny tím, že přisoudila důležitou roli obecním institucím jako základu místní správy a účasti občanů. Tato koncepce byla v Latinské Americe široce přijata a uznala obce jako základní subjekty pro správu místních záležitostí. Přijetí cádizské ústavy rozšířilo prostor v několika amerických regionech tím, že zavedlo místní správu do měst s minimálně tisíci obyvateli, s tím dále byla spojena volba obecních úředníků. To vedlo k vytvoření stovek městských rad po celé Americe, demokratizaci místní správy a přenesení zastupitelské vlády na nižší úroveň politické hierarchie. Ústava z roku 1812 tím, že zřídila městské rady v malých městech, položila základ pro rozdělení státní moci založené na politické decentralizaci, která je charakteristická pro moderní stát.

Vliv Cádizské ústavy na peruánský ústavní vývoj je patrný i v ústavě z roku 1823, kde bylo upraveno obecní zřízení v člancích 138 až 147. Tímto krokem byl v Peru zaveden institut městské rady, který se stal orgánem místní samosprávy, a to podle vzoru Cádizské ústavy. Článek 138 stanovil: *„Ve všech městech, bez ohledu na jejich počet obyvatel, se zřizují městské rady, které se skládají ze starosty nebo starostů, radních a syndiků.“*

Tímto ustanovením bylo zajištěno, že městské rady budou existovat ve všech městech a že se jejich složení bude skládat z různých funkcionářů, což umožnilo zastoupení různých hlasů a zájmů. Důležitým aspektem, již zmiňovaným, byl také způsob voleb do těchto městských rad, který následoval vzor cádizské ústavy. Volby do obecních rad probíhaly nepřímou, což znamenalo, že občané nevolili přímo své zástupce, ale volili delegáty, kteří poté volili místní úředníky. Tento systém byl podobný tomu, který byl zaveden v Cádizu a který měl zajistit vyváženost v místní správě.

Cádizská ústava měla trvalý dopad na ústavní a politický vývoj v Latinské Americe, především v oblasti místní autonomie. Její zásady položily základy pro větší samosprávu na místní úrovni a přispěly k postupnému rozvoji směrem k demokratičtějším a reprezentativnějším obecním systémům. V prvních latinskoamerických ústavách byla reflektována ustanovení o struktuře a fungování místních samospráv, která byla inspirována principy cádizské ústavy. Tyto ústavy

také podporovaly decentralizaci politické moci a zaváděly ustanovení o zapojení občanů do místní samosprávy prostřednictvím voleb do městských rad.

5.1.3. Konstitucionalismus

Vliv cádizské ústavy na latinskoamerický konstitucionalismus je zajímavým příkladem přenesení a přizpůsobení evropských liberálních idejí v americkém prostředí během 19. století. Její vliv byl nerovnoměrný a největší vliv je pozorovatelný v místokrálovstvích Nové Španělsko a Peru, kde byla uzákoněna a platila v prvních konstitučních obdobích. Pro tato dvě místokrálovství, cádizská ústava představovala první ústavní zkušenost a měla vliv na jejich pozdější ústavní vývoj.

Ústava z Cádizu byla základním východiskem pro první peruánskou republikánskou ústavu, která byla vyhlášena v listopadu 1823. V Peru novou ústavu vypracovávalo ústavodárné shromáždění, v jehož čele stál Francisco Javier de Luna, který osobně zasedal v cádizských kortesech v letech 1810 až 1812.⁶⁹ Ústavodárné shromáždění, které tento text vypracovalo, v prohlášení řeklo, že se inspirovalo Rousseauovou teorií společenské smlouvy a samotnou ústavou z roku 1812. Z cádizské ústavy byly přejaty některé liberální principy, zejména dělba moci na tři nezávislé složky: moc zákonodárnou, výkonnou a soudní. Tato dělba moci zajistila rovnováhu a omezení rizika zneužití moci. Peruánská ústava z roku 1823 přijala model výkonné moci velmi podobný tomu, který zavedla cádizská ústava. Byla zavedena ministerstva a byly stanoveny vztahy mezi výkonnou a zákonodárnou mocí, včetně odpovědnosti ministrů sněmovně. Ústava 1823 zavedla kontrolní mechanismy nad výkonnou mocí, ačkoli podle Cádizu nebyla vytvořena Státní rada; místo toho byl Senát pověřen funkcemi podobnými funkcím rady. Tato ustanovení odrážela hlavní přínos ústavy z roku 1812, pokud jde o organizaci vlády a rozdělení pravomocí.⁷⁰

---

⁶⁹ ALTUVE-FEBRES, Fernán. La Constitución de 1823. La ilusión de una República Ilustrada. Online. Dostupné z: <https://revistas.pucp.edu.pe/index.php/pensamientoconstitucional/article/view/7690>

⁷⁰ GARCÍA BELAUNDE, Domingo. Los inicios del constitucionalismo peruano (1821-1842). Online. Dostupné z: <https://revistas.pucp.edu.pe/index.php/pensamientoconstitucional/article/view/3304>

Kromě dělby moci zavedla cádizská ústava také národní suverenitu. Ta posloužila jako základ pro stanovení principu národní suverenity v peruánské ústavě a prohlášení, že suverenita „bytostně“ náleží lidu.⁷¹

Další patrný vliv je pozorovatelný v konfesním charakteru, kdy se za oficiální víru prohlásilo katolické náboženství včetně zákazu vyznávání jakéhokoliv jiného náboženství. Prohlášení katolického náboženství za oficiální víru v cádizské ústavě jednoduše odráželo silný vliv katolické církve na tehdejší společnost a snahu o stabilitu v době politických změn. Vyloučení vyznávat další náboženství taktéž přebralo Peru.⁷²

Celkově lze konstatovat, že cádizská ústava měla významný vliv na politický, místní a konstituční vývoj v Latinské Americe. V politické sféře přinesla transformaci politického života a rozšíření demokratických principů, včetně podpory svobody tisku a formování veřejného mínění. V oblasti místní samosprávy přispěla k demokratizaci politického systému tím, že udělila obcím důležitou roli a umožnila vznik stovek městských rad po celé Latinské Americe. Konstitucionálně přinesla cádizská ústava liberální principy, jako je dělba moci a národní suverenita, které se staly základem pro budoucí ústavní vývoj v regionu. Celkově tak cádizská ústava ovlivnila formování moderních demokratických států v Latinské Americe a zanechala trvalé stopy na politickém a ústavním vývoji regionu.

---

⁷¹ LANDAVAZO, Marco Antonio a SÁNCHEZ ANDRÉS, Agustín. La influencia de Cádiz en la América española: política, gobierno y constitucionalismo. Online. In: Revista de Historiografía. 20. 2014, s. 75-96. Dostupné z: <https://e-revistas.uc3m.es/index.php/REXHISTO/issue/view/394>.

⁷² viz. 70

ZÁVĚR

V této diplomové práci jsem se zabývala vlivem cádizské ústavy na ústavní vývoj bývalých španělských kolonií v Latinské Americe, s důrazem na Peru. V úvodu jsem uvedla, že se ústava z Cádizu stala základním stavebním kamenem pro mnohé další ústavní listiny španělských kolonií. Z analýzy historických událostí a politických procesů vyplývá, že přijetí cádizské ústavy v roce 1812 vytvořilo zásadní impuls pro politické a sociální transformace v koloniálních zemích.

Španělsko se díky svým zámořským objevům stalo rozsáhlým impériem. Počátky španělské kolonizace na území amerického kontinentu se datují od konce 15. století, kdy dne 3. srpna roku 1492 z přístavu Palos vypluly tři karavely vedené Kryštofem Kolumbem a osudovým dnem se stal 12. říjen téhož roku, kdy se výprava vylodila na úplně novém kontinentu, který Kolumbus pojmenoval Nový svět. Tento objev znamenal počátek éry evropského osídlení Ameriky a zásadně změnil světovou historii, otevírající nové možnosti pro obchod, politiku a kulturu. Kolonizace především v Latinské Americe přinesla Španělsku obrovské bohatství z těžby nerostných surovin a expanzi svého impéria, na druhou stranu kolonizace vedla ke konfliktům, utlačování a zničení domorodých kultur. Přesto toto období přineslo i kulturní výměnu a obohacení španělské společnosti novými poznatky, zkušenostmi a kulturami. Je nutné zmínit i to, co kolonizace přinesla Latinské Americe. Kolonizace do této oblasti přinesla rozsáhlé změny, které ovlivnily politický, ekonomický, sociální a kulturní vývoj po staletí. Španělská koloniální správa, organizovaná podle systému centralizovaného zásahu ze strany španělské koruny, hrála klíčovou roli při ustavení a udržení španělské nadvlády v této oblasti. Skrze instituce jako místokrálovství a místní vlády zajišťovala španělská koruna dodržování politik a směrnic, které měly za cíl získání bohatství a surovin pro metropoli. Tato administrativní struktura způsobila trvalé změny ve společnosti, ekonomice a kultuře Latinské Ameriky, přičemž jejich důsledky jsou patrné dodnes. Její důsledky jsou stále patrné v podobě jazyka, náboženství, právních systémů a etnického složení obyvatelstva tohoto regionu, což svědčí o

hlubokém a trvalém vlivu, který měla španělská kolonizace na tvář Latinské Ameriky.

Válka za nezávislost ve Španělsku trvala šest let, v tomto období se klíčovým stal právě ústavní vývoj. Napoleon Bonaparte zasáhl do situace týkající se španělského trůnu, na trůn dosadil svého bratra Josefa a to vyvolalo vzpouru a vypuknutí války za španělskou nezávislost. Napoleonova invaze měla dvojitý důsledek: vedla k válce za nezávislost a zároveň znamenala konec starého absolutistického systému a začátek éry liberálního konstitucionalismu.

Vyhlášení cádizské ústavy 19. března 1812 ukončilo starý třem a nahradilo jej liberálním státem, přičemž monarchie jako forma státu byla zachována, ale omezena na pravomoci uznané ústavou. Byla výsledkem práce mimořádných kortesů v Cádizu a reagovala na snahu Napoleona Bonaparta o ovládnutí Španělska, byla ideologickou oporou pro boj lidu za politickou svobodu. Ústava zdůrazňovala národní suverenitu a dělbu moci a obsahovala širokou škálu občanských svobod. Nicméně po dvou letech byla účinnost ústavy ukončena a obnoven absolutismus pod vedením Ferdinanda VII. Přesto znamenala významný bod v historii španělské politiky a společnosti.

Cádizská ústava z roku 1812 byla revolučním dokumentem, který položil základy moderního ústavního státu ve Španělsku. Moc rozdělovala mezi tři základní složky – zákonodárnou, výkonnou a soudní. Zákonodárnou moc měly kortesy, které reprezentovaly vůli národa a měly pravomoc vytvářet zákony. Moc výkonná byla svěřena králi, který měl široké pravomoci, ale byl omezen ústavou a dohledem kortesů. Moc soudní byla nezávislá a měla za úkol zajistit spravedlnost a rovnost před zákonem. Ústava také přinesla reformy v oblasti vnitřní správy, které zahrnovaly decentralizaci moci a posílení samosprávy na místní i provinční úrovni. Zrušení otroctví a poskytnutí volebního práva určitým vrstvám obyvatelstva byly další důležité body této ústavy. I přes svou krátkou životnost měla cádizská ústava dlouhodobý dopad na politický vývoj Španělska a Latinské Ameriky. Její ideály demokracie a občanských práv inspirovaly pozdější ústavní reformy a boj za nezávislost ve španělsky mluvících zemích. Ačkoli byla

několikrát pozastavena a znovu obnovena, její odkaz přetrvává jako symbol boje za svobodu, spravedlnost a demokracii.

Ústavní vývoj v Latinské Americe reflektuje bohatou historii, kterou tento kontinent prošel od období kolonizace až po získání nezávislosti. Tento proces byl prováděn mnoha politickými, sociálními a ekonomickými výzvami, které formovaly tvář nově vznikajících států. I po vyhlášení nezávislosti zůstala cesta k ustavení stabilních ústavních rámců složitá a často nesnadná.

První ústavní texty, jako například peruánská ústava z roku 1823, představovaly pokusy o vytvoření nových politických a právních struktur, které byly často inspirovány osvícenskými ideály a touhou po rovnosti a spravedlnosti. Tyto ústavy byly výsledkem napětí a výzev, které provázely proces formování nových národů a hledání stability v období přechodu k samostatnosti. Navzdory tomu, že tyto rané ústavy čelily mnoha zkouškám a nejistotám, položily základy pro budoucí ústavní vývoj a ovlivnily politické a právní normy v regionu.

Následný vývoj ústavního práva v Latinské Americe byl poznamenán bojem mezi různými politickými silami o moc a vliv, což vedlo k různým změnám a úpravám ústav v průběhu času. Tento proces přinesl nejen výzvy spojené s udržením politické stability a ochranou práv občanů, ale také příležitosti k posílení demokratických institucí a procesů. Ústavní vývoj v Latinské Americe tak představuje neustálý dialog mezi minulostí a budoucností, mezi tradicí a inovací, který formuje identitu a směřování tohoto regionu.

V komparaci cádizské ústavy z roku 1812 a první peruánské ústavy lze spatřovat to, že sdílely určité demokratické principy a inspiraci té peruánské ústavy, odlišovaly se v mnoha ohledech, včetně rozsahu, struktury a aplikace. Cádizská ústava, vyhlášená během španělské války za nezávislost, byla výraznější v obsahu a detailu, zatímco peruánská ústava se soustředila na základní principy a strukturu vlády. Politicky byly obě ústavy inspirovány liberálními myšlenkami, ale peruánská ústava byla více přizpůsobena specifickým potřebám a situaci nově nezávislého Peru. Zatímco cádizská ústava zavedla zastupitelský systém s

konáním generálních cortesů a konstituční monarchii, peruánská ústava upřednostňovala republikánský systém s prezidentem jako hlavou státu. Obě ústavy se také lišily v úpravě občanských práv, přičemž peruánská ústava byla explicitnější a modernější. Cádizská ústava, kromě několika práv rozptýlených v jednotlivých článcích, neobsahovala samostatnou listinu práv a svobod, zatímco peruánská ústava obsahovala konkrétní ustanovení týkající se práv občanů.

Vliv cádizské ústavy na Latinskou Ameriku byl však významný. Tato ústava přinesla liberální a reprezentativní principy vlády, které inspirovaly ústavní vývoj v mnoha latinskoamerických zemích. Například politické procesy a instituce, jako jsou volby a místní samospráva, byly ovlivněny liberálními myšlenkami z Cádizu. Nicméně, každá země musela tyto principy adaptovat na své specifické potřeby a historický kontext. Celkově lze říci, že cádizská ústava měla hluboký a trvalý dopad na ústavní vývoj v Latinské Americe, ačkoli její teze byly následně upraveny a přizpůsobeny místním podmínkám jednotlivým státům.

SEZNAM PRAMENŮ A ODBORNÉ LITERATURY

Česká odborná literatura

1. BALÍK, Stanislav; BALÍK, Stanislav a BALÍK, Stanislav. Právní dějiny mimoevropských zemí: (stručný nástin). 4. rozšířené vydání. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-848-8.
2. BALÍK, Stanislav; BALÍK, Stanislav a BALÍK, Stanislav. Právní dějiny evropských zemí a USA: (stručný nástin). 5. rozšířené vydání. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-808-2.
3. CHALUPA, Jiří. Dějiny Argentiny, Uruguaye a Chile. 2. vyd. Dějiny států. Praha: Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7422-193-4.
4. CHALUPA, Jiří. Dějiny Španělska v datech. Libri, 2011. ISBN 978-80-7277-48.
5. CHALUPA, Jiří. Dějiny Španělska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. ISBN 978-80-7422-525-3.
6. KINCL, Jaromír a spol. Všeobecné dějiny státu a práva. 1. Praha: Panorama, 1983.
7. KLOKOČKA, Vladimír. Ústavní systémy evropských států: (srovnávací studie). 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-720-1606-7.
8. ROEDL, Bohumír. Dějiny Peru a Bolívie. 2. vyd. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2018. ISBN 978-80-7422-617-5.
9. UBIETO ARTETA, Antonio; REGLÁ CAMPISTOL, Juan; JOVER ZAMORA, José María a SECO SERRANO, Carlos. Dějiny Španělska. 3., dopl. vyd. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-836-5.

Zahraniční odborná literatura

1. ÁLVAREZ CUARTERO, Izaskun a SÁNCHEZ GÓMEZ, Julio. Coloquio Internacional de Historia de América-Visiones y revisiones de la independencia americana: La Independencia De América, La Constitución De Cádiz Y Las Constituciones Iberoamericanas. Ediciones Universidad de Salamanca, 2007. ISBN 978-84-7800-354-9.
2. ARTOLA GALLEGO, Miguel. Constitucionalismo en la historia. Barcelona: Crítica, 2005. ISBN 84-8432-668-3.
3. BAJO ÁLVAREZ, Fe a GIL PECHARROMÁN, Julio. Historia de España. 3. Madrid: S.G.E.L., 2002. ISBN 84-7143-704-X.
4. CAMPBELL MIROW, Matthew. Latin American Constitutions: The Constitution of Cádiz and its Legacy in Spanish America. Cambridge University Press, 2015. ISBN 978-1-107-02559-2.
5. ESPINO LÓPEZ, Antonio. La conquista de América: una revisión crítica. Barcelona: RBA, 2013. ISBN 978-84-9006-684-3.
6. GUERRA, François-Xavier. El escrito de la revolución y la revolución del escrito. Información, propaganda y opinión pública en el mundo hispánico (1808-1814). In: Las guerras de independencia en la América española. 2002. Instituto Nacional de Antropología e Historia El Colegio de Michoacán ; s. 125 - 148. ISBN 970-679-069-1.
7. MASIÁ, Concha. Las Cortes de Cádiz y la Constitución de 1812. Alba Libros, 2007. ISBN 84-96617-36-6.

Právní předpisy

1. Constitución Política de la Monarquía Española. Promulgada en Cádiz a 19 de marzo de 1812.
2. Constitución Política de la República Peruana. Sancionada por el Primer Congreso Constituyente el 12 de Noviembre de 1823.

Internetové zdroje

1. ALTUVE-FEBRES, Fernán. La Constitución de 1823. La ilusión de una República Ilustrada. Online. Dostupné z: <https://revistas.pucp.edu.pe/index.php/pensamientoconstitucional/article/view/7690>
2. BALÍK, Stanislav. Cádizská ústava z r. 1812, in: Dny práva -2012- Days of Law. 6. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity. Sborník příspěvků. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6319. Dostupné z https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/revoluce/BalikStanislav.pdf
3. BASADRE GROHMANN, Jorge. Historia de la República del Perú [1822-1933]. Online. Lima, 2014. ISBN 978-612-306-354-2. Dostupné také z: <https://bibliotecacarmelitas.weebly.com/uploads/2/8/9/5/2895662/254708803-historia-de-la-republica-del-peru-t-1-1.pdf>.
4. BIBLIOTECA NACIONAL DE CHILE. "Independencia de Perú", en: Las oleadas Independentistas en América. Memoria Chilena . Dostupné z: <https://www.memoriachilena.gob.cl/602/w3-article-96493.html>
5. CARPIO MARCOS, Edgar a PAZO PINEDA, Oscar Andrés. EVOLUCIÓN DEL CONSTITUCIONALISMO PERUANO. Online. Dostupné z: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/5595586.pdf>
6. CASALS BERGÉS, Quintí. Proceso electoral y prosopografía de los diputados de las Cortes Extraordinarias de Cádiz (1810-1813). Online. Dostupné z: <https://www.cervantesvirtual.com/obra/proceso-electoral-y-prosopografia-de-los-diputados-de-las-cortes-extraordinarias-de-cadiz-1810-1813--elections-anda-prosopography-of-the-members-of-the-special-courts-of-cadiz-1810-1813/>
7. Centro de Noticias del Congreso. Constitución Política del Perú de 1823: las bases de nuestra democracia. Online. Dostupné z: <https://comunicaciones.congreso.gob.pe/noticias/constitucion-politica-del-peru-de-1823-las-bases-de-nuestra-democracia/>

8. CUERVO ÁLVAREZ, D. Benedicto. La conquista y colonización española de América. Online. Dostupné z: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/5580242.pdf>
9. CONGRESO DE LOS DIPUTADOS. Constituciones Españolas 1812 - 1978: Constitución de 1812. Online. Dostupné z: <https://www.congreso.es/es/cem/const1812>.
10. FERNÁNDEZ SARASOLA, Ignacio. LA PRIMERA CONSTITUCIÓN ESPAÑOLA: EL ESTATUTO DE BAYONA. In: Revista de derecho: División de Ciencias Jurídicas de la Universidad del Norte. 26. 2006, ISSN 0121-8697. Dostupné také z: <https://rcientificas.uninorte.edu.co/index.php/derecho/issue/view/217>.
11. GARCÍA BELAUNDE, Domingo. Los inicios del constitucionalismo peruano (1821-1842). Online. Dostupné z: <https://revistas.pucp.edu.pe/index.php/pensamientoconstitucional/article/view/3304>
12. GARCÍA BELAUNDE, Domingo. Nota sobre el control de la constitucionalidad en el Perú: Antecedentes y desarrollo (1823-1979). Online. Dostupné z: https://revistas.ulima.edu.pe/index.php/Ius_et_Praxis/article/view/3674.
13. GARCÍA LEÓN, José María. La masonería y los diputados hispanoamericanos en las Cortes de Cádiz. Online. Gaditana-logía, 1(2), 2022. Dostupné z: <https://rodin.uca.es/handle/10498/28254?locale-attribute=es>.
14. LANDAVAZO, Marco Antonio a SÁNCHEZ ANDRÉS, Agustín. La influencia de Cádiz en la América española: política, gobierno y constitucionalismo. Online. In: Revista de Historiografía. 20. 2014, s. 75-96. Dostupné z: <https://e-revistas.uc3m.es/index.php/REVHISTO/issue/view/394>
15. Las Cortes de Cádiz y la Constitución 1812. Online. Dostupné z: <https://www.cultura.gob.es/cultura/areas/archivos/mc/centros/cida/4-difusion-cooperacion/4-2-guias-de-lectura/bicentenario-trienio-liberal-1820-1823/1-antecedentes/1-1-cortes-cadiz-constitucion-1812.html>.

16. LLAP UNCHÓN, Lilly. La evolución del constitucionalismo peruano y su influencia en la creación de la primera Corte de Justicia de la República. Online. Revista Oficial Del Poder Judicial. Dostupné z: <https://revistas.pj.gob.pe/revista/index.php/ropj/article/view/464/601>.
17. M. GONZÁLEZ, José. Hernán Cortés, el conquistador del imperio azteca. Online. National Geographic en España. Dostupné z: https://historia.nationalgeographic.com.es/a/hernan-cortes-conquistador-imperio-azteca_6818
18. Prensa durante la Independencia del Perú (1811-1826). Online. Dostupné z: <https://fuenteshistoricasdelperu.com/2023/09/03/prensa-durante-la-independencia-del-peru-1811-1826/>
19. RAMOS SANTANA, Alberto. La Constitución de 1812, base del constitucionalismo español y fuente para Europa y América. Online. In: . Dostupné z: https://cvc.cervantes.es/lengua/anuario/anuario_12/ramos/p01.htm.
20. Revoluční Španělsko: Přijetí jakobínské ústavy mimořádnými kortesy. Online. Dostupné z: <https://www.marxists.org/cestina/marx-engels/1854/081854h/ch06.html>
21. REYES HACZEK, Ángela. Cómo la Conquista de América se cobró la vida de más de 50 millones de personas. Online. Dostupné z: <https://cnnespanol.cnn.com/2023/10/11/conquista-america-muertes-orix/>.
22. SAMPER PIZANO, Ernesto. La Constitución de Cádiz de 1812 y la independencia iberoamericana. Online. Dostupné z: <https://journal.poligran.edu.co/index.php/poliantea/article/view/129>
23. SÁNCHEZ AGESTA, Luis. Sobre la Constitución de Cádiz. Online. Dostupné z: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=79426>.
24. TORNERO CRUZATT, Yuri a , Carlos. Antecedentes a la Constitución de 1823: entre el Antiguo Régimen y la formación jurídica del estado republicano peruano. Online. Ius Inkarrí. Dostupné z: <https://revistas.urp.edu.pe/index.php/Inkarri/article/view/5917>

25. VARELA SUANZES-CARPEGNA, Joaquín. Las Cortes de Cádiz y la Constitución de 1812 (una visión de conjunto). Online. Dostupné z: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3927464>.
26. 28 de julio - Bicentenario de la independencia del Perú. Online. In: . Dostupné z: <https://www.argentina.gob.ar/noticias/28-de-julio-bicentenario-de-la-independencia-del-peru>

RESUMÉ

Esta tesis analiza el impacto de la Constitución de Cádiz en el desarrollo constitucional de las antiguas colonias españolas en América Latina, con énfasis en Perú. El objetivo de la tesis es analizar los acontecimientos históricos y los procesos políticos asociados a la adopción de esta constitución en 1812 y examinar su impacto en las transformaciones políticas y sociales de los países coloniales.

La tesis comienza con el contexto histórico de la colonización española de las Américas y la importancia de la Constitución de Cádiz como impulso para el cambio político. A continuación, se centra en los acontecimientos políticos en España, incluyendo la Guerra de la Independencia y la importancia de los desarrollos constitucionales en ese momento.

La Constitución de Cádiz de 1812 se describe como un documento revolucionario que sentó las bases del Estado constitucional moderno en España. Su contenido y estructura, incluyendo la separación de poderes y las libertades civiles, se analizan en detalle.

La tesis también recorre la evolución constitucional en América Latina, en particular en Perú, desde el período de los primeros intentos de establecer nuevas estructuras políticas hasta la lucha por la estabilidad política y la protección de los derechos civiles a lo largo del tiempo. Las comparaciones entre la Constitución de Cádiz y la primera Constitución peruana de 1823 muestran similitudes y diferencias en su contenido, estructura y aplicación.

El impacto de la Constitución de Cádiz en América Latina se valora como significativo, ya que los principios liberales introducidos por esta Constitución inspiraron la evolución constitucional de muchos países latinoamericanos. Sin embargo, cada país ha tenido que adaptar estos principios a sus necesidades específicas y a su contexto histórico.

En conjunto, por tanto, la Constitución de Cádiz ha tenido un impacto profundo y duradero en el desarrollo constitucional de América Latina, si bien sus tesis han sido posteriormente adaptadas y modificadas a las condiciones locales de cada país.